

SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2021–2027 vesiviljeluse investeringutoetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Perioodi 2021–2027 vesiviljeluse investeringutoetus” kehtestatakse 1. jaanuaril 2023. aastal jõustunud kalandusturu korraldamise seaduse (edaspidi *KTKS*) § 42 lõike 1 ja § 52 lõike 3 alusel.

Vesiviljelus, mis hõlmab veeliste organismide kasvatamist, sh kalade kasvatamist, on üks osa Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) ühisest kalanduspoliitikast.¹ Ühise kalanduspoliitika üks eesmärke on tagada, et püügitegevus ja vesiviljelus oleks keskkonna seisukohast pikaajaliselt kestlikud ning neid majandatakse viisil, mis oleks kooskõlas majandusliku, sotsiaalse ja tööhõiveline kasu saavutamise ja toiduvarude kättesaadavuse toetamise eesmärkidega. EL impordib üle 70% oma tarbitavatest mereandidest ning vajadus ise ennast toorainega varustada on ajas kasvanud. Eestis toodetakse (püük ja kasvatus kokku) mereande rohkem, kui kohapeal tarbitakse, samas vesiviljelussaaduste osakaal kalandustoodetest on vähene. Suurem osa Eestis tarbitavast vesiviljelustoodangust on imporditud ning Eestis toodetud vesiviljelustoodete toodangumahud ei suuda hetkel katta kodumaise tarbimise vajadust. Sama olukord on ka kalatööstustega, sest need ettevõtted, mis tegelevad vesiviljelustoodete töötlemisega impordivad suurema osa oma toorainest, põhjusel, et Eestis kasvatatud vesiviljelustoodete maht ei kata töötlemisettevõtete toorainevajadust. 2023. aastal oli Eesti vesiviljelustoodangu müügimaht 918 tonni, millest peamine kasvatatav liik oli vikerforell, 785 tonni. Teisi kalaliike kasvatatakse oluliselt väiksemas mahus, näiteks angerjas 35,6 tonni, karpkala jne.

2021. aastal Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (PõKa 2030)² kohaselt on oluline luua tingimused majanduslikult elujõulisemale ja konkurentsivõimelisemale vesiviljelussektorile. Säästva mere-vesiviljeluse arendamise strateegiliseks eesmärgiks on PõKa 2030 kohaselt: viia avamere vesiviljeluse maht 10 000 tonni juurdekasvuni aastas ning säästva mere-vesiviljeluse arendamisel soodustada ja toetada kaasaegsete ning innovaatiliste tehnoloogiate kasutamist, seejuures tuleb lähtuda põhimõttest, et arendused ei sea olulisel määral ohtu mereala hea seisundi saavutamist. Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021–2027 Eesti rakenduskava“ (edaspidi *rakenduskava*) toetab PõKa 2030 eesmärkide elluviimist.

Selleks, et Eesti saaks kasutada Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (edaspidi *EMKVF*) rahalisi vahendeid, on vajalik riiklik rakenduskava, mille eesmärk on rakendada EMKVF raames meetmeid ja tegevusi, mis toetavad Eesti kalandus- ja vesiviljelussektori peamiste eesmärkide saavutamist EL-i ühise kalanduspoliitika rakendamisel. Rakenduskava kiideti Euroopa Komisjoni poolt heaks, 8. detsembril 2022. aastal.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 kohaselt kuuluvad vesiviljelusega seonduvad meetmed prioriteeti 2, mis soodustavad säästvat vesiviljelustegevust ning kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemist ja turustamise edendamist, aidates parandada toiduga

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1380/2013 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX:32013R1380>

² PõKa 2030 www.agri.ee/poka-2030

kindlustatust EL-is. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 artikkel 27 sätestab, et seoses vesiviljelustegevuse edendamiseks, peab EMKVF-ist antav toetus olema kooskõlas määruse (EL) nr 1380/2013 artikli 34 lõikes 2 osutatud vesiviljeluse arendamist käsitlevate mitmeaastaste riiklike strateegiakavadega, Eesti vesiviljeluse mitmeaastane riiklik tegevuskava 2030 valmis 2022. aastal.³

Meetme otseseks sihtrühmaks on kokku ca 30 ettevõtet, kus on töötajate aasta keskmine arv ca 50 inimest, varieerudes aastate lõikes.⁴ Lisaks neile on meetme sihtrühmaks need ettevõtjad, kes soovivad alustada kalade kasvatamisega meres. Eesti vesiviljelussektoris tegutsevad ettevõtted on väga erinevad nii suuruse, tegevussuundade ja toodangumahtude poolest. Lisaks kalade kasvatamisele tegeletakse ka jõevähi (*Astacus astacus*) kasvatamisega. Arvestades viimaste aastate vesiviljelustoodangu mahtu (2023. aastal oli Eestis kasvatatud jõevähhide müügikogused 490 kg)⁵ nimetatud liigi osas, ei ole selle tootmisharu majandustegevus Eesti majandusele olulist mõju avaldunud. Eesti vähikasvandustesse on tehtud avalike vahendite toel investeeringuid aastatel 2002–2004 Kesk- ja Ida-Euroopa maade põllumajandusele ja maaelule antava erakorralise liitumiseelse abi programmist (SAPARD), aastatel 2004–2006 Kalanduse Arendusrahastust (FIFG), Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 kui ka Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi vahenditest. Valdkonda suunatud rahaliste vahendite kasutamise kogemus näitab, et vähikasvatusse suunatud avalike vahendite toel ei ole tõusnud Eestis kasvatatud jõevähi müüginahud. Põllumajandus- ja Toiduameti poolt tunnustatud ehk tegevusloaga vähikasvandusi on eelnõu väljatöötamise hetkel Eestis 21 kasvandust ning kaheksa neist müüs 2023. a oma toodangut.

Lisaks tavapärastele ettevõtetele on vesiviljelusega tegelevad äriühingud loonud tunnustatud tootjaorganisatsiooni Eesti Avamere Vesiviljelejate Ühistu, mis on üks kuuest tunnustatud tootjaorganisatsioonist Eestis. Läänemere traalpüügisektoris on kilu ja räime püüdvad ettevõtjad koondunud kolmeks toimivaks tootjaorganisatsiooniks ning katusorganisatsiooniks: tootjaorganisatsioonide liiduks. Ranna- ja siseveekogude püügisektoris on praeguseks tunnustatud üks tootjaorganisatsioon, mis toimetab peamiselt Peipsi järvel. Üldiselt on tootjaorganisatsioonide peamine suunitlus koondada väiksemad tootmismahud suuremaks kogumiks, et kindlustada stabiilsem logistika ja tarneahel toodete kättesaadavamaks muutmisel ning saavutada juurdepääs parematele turustamisvõimalustele, panustades enda tegevusega ka jätkusuutlikku toidutootmist käsitlevatesse strateegiatesse. Kui näiteks kalapüügi tootjaorganisatsioonide puhul töödeldakse kilu ja räime enamjaolt kompaktses külmhoonetes, kus nii töötlemisel kui ka toodete pakendamisel kasutatakse kaasaegsemaid tehnoloogilisi lahendusi ning sinna kuuluvad Läänemere traalpüügiga tegelevad ettevõtjad, siis vesiviljelusega tegeleva tootjaorganisatsiooni ühistegevus ei ole veel tugevalt arenenud. Peamiselt esindavad vesiviljelusega tegelevaid ettevõtjaid Eesti Kala- ja Vähikasvatajate Liit ning Eesti Vesiviljelejate Liit, samas tegutsevad valdkonnas ettevõtjad, kes nimetatud erialaorganisatsioonidesse ei kuulu.

Rakenduskava meetme „Perioodi 2021–2027 vesiviljeluse investeeringutoetus” raames (edaspidi *määrus*) sätestatakse toetuse andmise tingimused, toetatavad tegevused, toetuse vorm, toetuse määr ja toetuse maksimaalne suurus, taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, taotluse menetlemise tingimused ja kord, toetuse maksimine ning toetuse saaja kohustused. Meede võimaldab vesiviljelustoodete tootmisega tegelevatel ettevõtjatel taotleda EMKVF vahenditest toetust investeeringute elluviimisel, millega rajada uusi või laiendada olemasolevaid merevesiviljeluskasvandusi, mille põhitegevusala on kalakasvatus või ajakohastada olemasolevaid magevee vesiviljeluskasvandusi. Lisaks võimaldab määruse kaudu taotletav toetus viia ellu

³ Eesti vesiviljeluse mitmeaastane riiklik tegevuskava 2030

<https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2022-07/tegevuskava-vesiviljelus-2030.pdf>

⁴ Statistikaameti andmed 25. mai 2024. a https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-tulud-kulud-kasum_aastastatistika/EM001

⁵ Statistikaameti andmed 25. mai 2024. a https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_kalandus/KA40

investeeringuid vesiviljeluskasvanduse negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks, digitaliseerimiseks ja taastuenergia kasutuselevõtuks. Keskkonnanahoidlikum ja kulutõhusam energiakasutus aitab vähendada sõltuvust kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidest ning kiirendab taastumatute ressursside asendamist kooskõlas EL-i kliimaeesmärkidega. Vesiviljelustoodangu kasv aitab suurendada ettevõtete kasumlikkust ning väheneb vesiviljelustoodete töötlemisega tegelevate ettevõtjate vajadus toorainet importida. See suurendab ühtlasi ka toiduga kindlustatust Eestis.

Eelnõu jõustudes panustatakse strateegia „Eesti 2035“ eesmärki võtta kasutusele ringmajanduse põhimõtted läbi planeeritud tegevuste toetamise kalapüügi- ja vesiviljelussektoris.⁶ Toetus on kooskõlas PõKa kestliku kalanduse programmiga, mille eesmärgiks on jätkusuutlik ning konkurentsivõimeline kalandus- ja vesiviljelussektor, kvaliteetne toodang, kõrge lisandväärtus ja kasvav ekspordipotentsiaal, mis väljendub ettevõtete müügitulus ning eksporditavate toodete koguväärtuses eurodes.⁷

Globaalselt veab hetkel kalandustoodete kasvu vesiviljelustoodete tootmine ehk veeliste elusorganismide kasvatamine. Selline trend tõenäoliselt jätkub ka tulevikus. Samas saab tootlikkuse kasv vesiviljelustoodete tootmise osas olema madalam kui eelmisel kümnendil. Kalajahu tootmine on maailmas kerges kasvutrendis v.a. El Niño aastatel (2024, 2028, 2032). Kuna kalajahu tootmine kasvab aeglasemas tempos kui vesiviljelustoodete tootmine globaalselt, siis tõenäoliselt suureneb vesiviljelussektoris õliseemnetel baseeruva sööda kasutamine. Kala per capita tarbimine on tõusuteel pea kõikides regioonides, v.a. Aafrika, kus prognoositakse minimaalset langust. Kalatoodete puhul oodatakse nominaalhindade kasvamist ja reaalhindade kahanemist. Kalaõli hind saavutas tipu 2022–2023, järgmisel kümnendil prognoositakse hinna normaliseerumist ja stabiilsemat kasvu.⁸ Eestis on vesiviljelustoodete tootmine, töötlemine ja turustamine osa toidutootmisest. Julgeoleku seisukohast on toidutootmine strateegiline sektor. Eesti päritolu kalapüügi- ja vesiviljelustoodete ekspordi koguväärtus oli 2022. aastal üle 153,8 miljoni euro, millest näiteks külmutatud kala osakaal moodustas koguseliselt ekspordis üle 60%. 2023. aastal oli Eesti päritolu kalapüügi- ja vesiviljelustoodete ekspordi koguväärtus mõnevõrra langenud, olles 152,9 miljonit eurot ning 2024. a suurenes Eesti päritolu kalapüügi- ja vesiviljelustoodete ekspordi väärtus 177,7 miljoni euroni. Eesti päritolu kalapüügi- ja vesiviljelustoodete kogused langesid 2022. aasta 82 909 tonnilt 67 745 tonnile 2023. aastal ning 2024. aastal oli see näitaja 71 077 tonni, mis jääb siiski eelnevate aastate ekspordikogustele alla. Eesti vesiviljelustoodang on ekspordis pigem marginaalne. Vesiviljelusettevõtete konkurentsivõime tagamine on üha olulisem olukorras, kus kalapüügi mahud on langustrendis ning kalatöötlemisettevõtete jaoks võib tulevikus süveneda tooraine nappus. Kuigi viimastel aastatel on Eesti vesiviljelusettevõtete tootmismahud järk-järgult kasvanud, siis hetkel ei suuda kohapeal toodetu katta kodumaise tarbimise vajadusi ega tagada töötlejatele kvaliteetse tooraine stabiilset tarnet. Kohaliku päritolu vesiviljelustoodangu kasv tagaks olemasolevate töötlemisettevõtete parema toorainega varustatuse ning edendaks konkurentsivõimet, sealhulgas aitaks leevendada eestimaalaste nõudlust inimorganismile väga vajalike valkainete järele.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna kalandusturu valdkonnajuht Eduard Koitmaa (625 6233, eduard.koitmaa@agri.ee) ja sama valdkonna peaspetsialist Signe Soomann (625 6240, signe.soomann@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Karina Torop (625 6520, karina.torop@agri.ee). Eelnõu toimetas keeleliselt sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6165, laura.ojava@agri.ee).

⁶ <https://valitsus.ee/votame-kasutusele-ringmajanduse-pohimotted>

⁷ <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>

⁸ OECD-FAO *Agricultural Outlook 2024-2033: Main messages of the Outlook, Overview Outline 28-29 March 2024 Paris*

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse rakenduskava meetme „Perioodi 2021–2027 vesiviljeluse investeeringutoetus” raames toetuse andmise ja kasutamise tingimused ja kord.

Eelnõu § 2 lõike 1 alusel sätestatakse toetuse andmise eesmärk.

Toetuse andmise peamine eesmärk on kaasa aidata mere-vesiviljeluse toodangumahu kasvule, leevendada vesiviljeluskasvanduse keskkonnamõjusid ja soodustada tootmisprotsessil taastuenergiaallikatele üleminekut ning digitaliseerimist. Toetatakse ka investeeringuid, et edendada vesiviljelusettevõtjate vastupanuvõimet vesiviljelustoodete tootmisel keskkonna- ja kliimamuutuste tingimustes. See on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 artikliga 27.

Lõike 2 alusel sätestatakse toetatavad tegevused. Toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139, artikli 26 lõike 1 punktis a nimetatud erieesmärgi täitmiseks, milleks on säästva vesiviljelustegevuse edendamine, eelkõige vesiviljelustootmise konkurentsivõime tugevdamine, tagades samal ajal, et tegevused on pikas perspektiivis keskkonnasäästlikud. Nimetatud erieesmärgi täitmise kaudu panustatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1380/2013, ühise kalanduspoliitika kohta, millega muudetakse nõukogu määruseid (EÜ) nr 1954/2003 ja (EÜ) nr 1224/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 2371/2002 ja (EÜ) nr 639/2004 ning nõukogu otsus 2004/585/EÜ, (ELT L 354, 28.12.2013, lk 22–61), artiklis 2 sätestatud ühise kalanduspoliitika eesmärkide saavutamisse.

Eelpool nimetatud eesmärkide saavutamiseks toetatakse uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamist või olemasoleva laiendamist, mille põhitegevusala on kalakasvatus. Samuti toetatakse investeeringuid tegutseva magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamiseks (sh kasvanduse ümberehitamine, tootmiseseadmete või -inventari uuendamine) ning taastuva energiaallika kasutuselevõtuks.

Määruse eelnõu kohaselt toetatakse investeeringuid, et edendada vesiviljelusettevõtjate vastupanuvõimet vesiviljelustoodete tootmisel keskkonna- ja kliimamuutuste tingimustes. Näiteks mere-vesiviljeluse edendamisel meres: laeva või teisaldatava ujuvvahendi ümberehitamine, tormikindlamad sumbad või hapnikusüsteemid veetemperatuuri kõikumiste ohjamiseks, puurkaevude rajamine magevee vesiviljeluskasvandustes, et ennetada põuaperioodidest tulenevat võimalikku kahju kui looduslikes veekogudest vett napib jms. Näitena võib tuua, et kui hülgepeletite paigaldamisel on võimalik tõsta mere-vesiviljeluskasvanduses kala toodangu mahtu, on see kooskõlas lõikes 1 nimetatud eesmärgile kaasa aitamisega. Toetuse taotlejal on antud investeeringute tegemisel paindlikkus, oluline on, et määruse § 2 lõike 1 alusel sätestatud toetuse andmise eesmärk saab täidetud. Mere-vesiviljeluseks saab antud määruse kohaselt pidada ka sellist tüüpi vesiviljeluskasvandust, mis paikneb maismaal (näiteks rannikul), aga kasutab oma vesiviljelustoodangu saamiseks merevett.

Tulenevalt kalandusturu korraldamise seaduse § 5 lõikest 2 võib vajaduse korral valdkonna eest vastutav minister kehtestada käskkirjaga EMKVF-ist toetatavate meetmete tegevuste liigid igaks kalendriaastaks. Samuti võib kehtestada EMKVF-i toetusteks ettenähtud vahendite jaotuse igaks kalendriaastaks või taotlusvoorude kaupa.

Eelnõu § 3 lõikes 1 on sätestatud „Perioodi 2021–2027 vesiviljeluse investeeringutoetus“ toetuse vorm. Antud juhul kasutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 53 lõike 1 punktis a sätestatud vormi ehk toetatakse tegelikult tekkinud ja tasutud rahastamiskõlblikke kulusid.

Lõikega 2 sätestatakse § 4 lõike 3 punktis 1 ning § 4 lõike 10 punktis 1 nimetatud päikeseenergia kasutuselevõtmisega seotud kulude toetuse andmise vorm. Sellisel juhul kasutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 53 lõike 1 punktis b sätestatud vormi ehk ühikuhinna alusel kindlaksmääratud kulusid. Ühikuhinna alusel toetatakse taotluse ja neis

esitatud andmeid tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö ja teenusega seotud kulud ning päikeseenergia tootmiseseadme kasutuselevõtmisega seotud kulusid.

Päikeseenergia kasutuselevõtmisega seotud tegevuste kulu ning taotluse ja neis esitatud andmeid tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö ja teenusega seotud kulu hüvitamise aluseks on ühikuhind. Ühikuhinna arvutamisel on aluseks võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 94 lõike 2 punkti a alapunktis ii nimetatud varasemat tegevust puudutavad kontrollitud andmetel põhinevat metoodikat. Ühikuhinna arvutamisel võeti arvesse energiatootmiseseadme projekteerimise, soetamise ja paigaldamise kulu.

Lõikega 3 sätestatakse toetuse maksimaalne määr taotleja kohta. Tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 artikli 41 lõikest 1 on toetuse ülemmäär 50 protsenti tegevuse rahastamiskõlblikest kogukuludest, kui taotleja on § 6 lõigetes 1 ja 2 nimetatud isik ehk antud eelnõu puhul loetakse selleks taotlejat, kes tegeleb või hakkab tegelema majandustegevusega, mis on seotud vesiviljelustoodete tootmisega. Oluline on siinkohal teha vahet, et vesiviljelustoodete tootmisega alustavad ettevõtjad saavad taotleda toetust mere-vesiviljeluse arendamiseks ehk paragrahvis 2 lõike 2 punktis 1 nimetatud tegevusele, milleks on investeeringud sellise mere-vesiviljeluskasvanduse rajamiseks või laiendamiseks, mille põhitegevusala on kalakasvatus. Teiste toetatavate tegevuste elluviimisel: magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamine ja taastuva energiaallika kasutuselevõtt, peab toetuse taotleja juba vesiviljelustoodete tootmisega tegelema.

Paragrahvi 2 lõike 2 punktides 1 ja 2 nimetatud tegevuste puhul on tootjaorganisatsiooni toetuse ülemmäär 75 protsenti tegevuse rahastamiskõlblikest kogukuludest. Kui üldjuhul on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 artikli 41 lõike 2 kohaselt liikmesriikidel kohaldava abi ülemmäär 50 protsenti tegevuse rahastamiskõlblikest kogukuludest, on loodud teatud erandid, mis on sätestatud sama õigusakti III lisas. Abi eriülemmäär III lisas on tootjaorganisatsioonide puhul 75 protsenti rahastamiskõlblikest kogukuludest. Taotlejad võivad soovi korral omafinantseeringu määra tõsta, eelnõu sätestab toetuse maksimaalse määra.

Tulenevalt KTKS § 13 lõikest 1 võib tootjaorganisatsioonina tunnustada tulundusühistut, kui tulundusühistu ja tema liikmete majandustegevus on seotud majanduslikult oluliste liikide tootmisega, tulundusühistul on vähemalt viis vesiviljelustoodete tootmisega tegelevat liiget ühest või mitmest riigist ning tulundusühistu vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1379/2013 artikli 14 lõikes 1 sätestatud tingimustele. See tähendab, et toetust taotleb üks juriidiline isik, aga tegelikkuses on kavandatava investeeringuga seotud vähemalt viis sektoris tegutsevat ettevõtet. Ehk ühe tegevuse elluviimisel on tegelikkuses mõju suuremale hulgale vesiviljelusega tegelevatele ettevõtjatele.

Lõikes 4 sätestatakse toetuse maksimaalne suurus taotleja kohta taotlusvoorus. Toetuse taotlejaks (edaspidi *taotleja*) on § 6 lõigetes 1 ja 2 sätestatu kohaselt füüsilisest isikust ettevõtja või äriühing, kes tegeleb või hakkab tegelema põhitegevusalal vesiviljelustoodete tootmisega või kalandusturu korraldamise seaduse § 12 alusel tunnustatud vesiviljelussektori tootjaorganisatsioon (tulundusühistu vormis tegutseval ühistu liikmeskonnas on vähemalt viis vesiviljelustoodete tootmisega tegelevat liiget, kelle majandustegevuse tulemusel toodetakse aastas vähemalt 40% Eestis kasvatatud vikerforelli kogumahtust).

Toetuse maksimaalne suurus sõltub elluviidavast tegevusest. Juhul, kui soovitakse panustada toetuse eesmärgi läbi uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise, on toetuse suurus taotleja kohta taotlusvoorus maksimaalselt 2 000 000 eurot. Toetuse summa taotleja kohta taotlusvoorus kuni 800 000 eurot määratakse tegevustele, mis aitavad kaasa toetuse eesmärgi saavutamisele läbi investeeringute tegutseva magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise, mis võib hõlmata ka kasvanduse ümberehitamist ja tootmiseseadmete, -inventari välja vahetamist ning kuni 400 000 eurot vesiviljeluskasvanduse taastuenergia kasutuselevõtu investeeringute tarbeks.

Nii toetuse saaja kui ka PRIA peavad lähtuma asjaolust, et sama investeeringu puhul ei tohi avalike vahendite osakaal minna suuremaks kui on 100% investeeringu puhul. Ehk see võib ilmneda juhul kui näiteks kasutatakse investeeringute elluviimisel vahendeid samaaegselt EMKVF-i tagastamatu abi vormis kui ka EMKVF-i rahastamisvahendite kaudu. Lisaks maksimaalsele toetussummale taotleja kohta taotlusvoorus, tuleb toetuse taotlejal arvestada

asjaolu, et hinnatakse taotleja finantsilist võimekust ning kogemust planeeritav investeringu elluviimiseks.

Lõige 5 sätestab tingimused toetuse maksimaalsele suurusele toetuse taotleja kohta.

Punktis 1 sätestatakse, et toetus ei tohi olla suurem kui taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud viimase kinnitatud majandusaasta aruande kohane omakapitali suurus. Lisaks määratud maksimaalsele toetuse summale tuleb toetuse taotlejal arvestada asjaoluga, et hinnatakse taotleja finantsilist ning kogemuste põhise võimekust planeeritav investeringu elluviimiseks. Nimetatud tingimus on lisatud tulenevalt Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 meetmete rakendamise kogemusest, kui toetuse määramise otsuse saanud ettevõtjatel jäi vähesel määral finantsilise suutlikkuse tõttu investeringud tegemata ning samal ajal hoiti kinni investeringuteks ettenähtud EKF-i rahalisi vahendeid. Eelpool kirjeldatud tulenevalt tagab omakapitali nõude olemasolu EMKVF-i rahaliste vahendite tõhusama ning operatiivsema korraldamise ning välditakse tulevikus olukordi, kus toetuse taotlus esitatakse tegevustele, mille elluviimiseks ettevõtjal rahalisi vahendeid tegelikkuses ei pruugi olla.

Punktiga 2 sätestatakse, et toetus ei tohi olla suurem kui taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe viimase kinnitatud majandusaasta aruande kohane keskmine vesiviljelustoodangust saadud müügitulu kui taotlejaks on vesiviljelustoodete tootmisega tegelev ettevõtja. Müügi- ja turustamisnõude ei kehti nende ettevõtjate puhul, kes alles alustavad mere- vesiviljelustoodete tootmisega. PRIA kontrollib äriregistrist andmeid, võttes arvesse taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe viimase kinnitatud majandusaasta aruanded, mille esitamise tähtaeg on 30. juuni. Selline lähenemine on tingitud asjaolust, et toetuse suuruse määramisel arvestatakse ettevõtja senist käekäiku ning kogemust ja panust valdkonda. Juhul, kui taotleja ei ole veel esitanud eelneva kalendriaasta kohta majandusaasta aruannet (taotlusvoor toimub enne 30. juunit), lähtub PRIA taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe viimase kinnitatud majandusaasta aruandest. Toetuse saajate sihtgrupp on tegutsevad ettevõtjad, kes on tegutsenud valdkonnas vähemalt kaks aastat välja arvatud mere- vesiviljelusega alustavad ettevõtjad. Rakenduskava kohaselt on hinnatud Eestis töötlemisvõimekust piisavaks ning uute kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemise võimekuste loomist ei ole hetkel Eestis ette näha. Seda kinnitab asjaolu, et globaalne püügi- ja vesiviljeluse arvu väheneb⁹, mistõttu on võimalik panustada olemasolevate ettevõtete konkurentsivõime kasvu läbi Eestis kasvatatud vesiviljelustoodete, mida saaksid Eestis tegutsevad kalatööstused paremini oma toodete valmistamisel ära kasutada.

Lõige 6 kohaldub vesiviljelustoodete tootmisega alustavale ettevõtjale, kes plaanib investeringut sellise mere- vesiviljeluskasvatuse rajamiseks või laiendamiseks, mille põhitegevusala on kalakasvatus. Toetuse maksimaalne suurus nimetatud taotleja kohta ei tohi olla ühes taotlusvoorus suurem sellest näitajast, mis on alljärgnevalt loetletute hulgas selle taotleja puhul suurim: toetatava tegevuse elluviimiseks krediitiasutusest või rahastamisvahendi kaudu võetava laenu suurus, taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud viimase kinnitatud majandusaasta aruande kohane omakapitali suurus või taotleja omakapitali sissemakse suurus toetuse taotluse esitamise hetkel.

Kuna meres kalade kasvatamine on Eestis hetkel pigem algusjärgus, siis ei ole valdkonda alles siseneval ettevõtjal olnud võimalik teenida nimetatud sektoris tulu, et kasvatada ettevõtte omakapitali mahtu. Erandina ongi loodud võimalus vesiviljelustoodete tootmisega alustavale ettevõtjale, et juhul, kui isiku omakapitali määr ei ole piisav investeringu osa katmiseks, siis võib arvestada toetatava tegevuse elluviimiseks laenulepingus kinnitatud laenusummaga, kui ta viib ellu investeringu mere- vesiviljeluskasvatuse rajamiseks või laiendamiseks, mille põhitegevusala on kalakasvatus. Omakapitali sissemakset saab PRIA kontrollida äriregistrist.

Määrusega soovitakse toetada nii vesiviljelussektoris tegutsevaid ettevõtjaid kui ka uusi alustavaid ettevõtjaid, kes soovivad alustada mere- vesiviljelustoodete tootmisega, põhitegevusalaga kalakasvatus. Oluline on siinkohal teha vahet, et vesiviljelustoodete tootmisega alustavad ettevõtjad saavad taotleda toetust mere- vesiviljeluse arendamiseks ehk eelnõu paragrahvis 2 lõike 2 punktis 1 nimetatud tegevusele. Alustavaks ettevõtteks saab määruse eelnõu

⁹ ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO) *The State of World Fisheries and Aquaculture 2022*
<https://www.fao.org/3/cc0461en/cc0461en.pdf>

kohaselt lugeda sellist taotlejat, kelle juriidiline keha on asutatud hetkel, millal on esitatud hoonestusloa taotlus pädevale asutusele eesmärgiga rajada kalakasvandus. On ilmselge, et sellisel juhul on juriidiline keha loodud enne toetuse taotluse esitamist PRIA-le, aga kalade kasvatamisega ei ole võimalik alustada varem kui on olemas nimetatud tegevuseks vajalikud load. Hoonestusloa puhul võib selleks kuluda mõni aasta kuni pädev asutus (Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, edaspidi *TTJA*) vastava loa väljastab. Hoonestusloa taotlemise perioodi vältel ei ole võimalik ettevõtjal mere-vesiviljelustoodete tootmisel teenida müügitulu, samas ettevõtte on juba mõnda aega eksisteerinud. Seega saab lugeda alustavaks ettevõtjaks paragrahvi 2 lõike 2 punktis 1 nimetatud tegevuse puhul sellist taotlejat, kes on saanud mere-vesiviljelustoodete tootmiseks vajaminevad load, aga tootmisega ei ole veel alustanud. Juhime tähelepanu, et toetuse taotlemise hetkel peab toetuse taotlejal juba olema hoonestusloa. Mis puudutab menetluses olevaid lubade taotlusi, siis toetuse taotluste menetlemisel on oluline, et toetuse taotlejal oleksid vastavad load enne toetuse taotluse esitamist olemas. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus toetuse taotleja esitab PRIA-le toetuse taotluse ning hiljem võib selguda, et menetluses olevat loa taotlust ei rahuldata. See tekitab olukorra, kus toetuse taotleja suhtes on tehtud toetuse rahuldamise otsus, aga tegelikkuses ei ole toetuse saajal võimalik planeeritud investeeringut ellu viia kuna toetuse taotlemise hetkel menetluses oleva loa taotlust ei rahuldatud TTJA poolt.

Mere-vesiviljeluseks loetakse antud määruse kohaselt ka sellist tüüpi kalakasvandusi, mis paiknevad maismaal (näiteks rannikul), aga kasutavad kalade kasvatamiseks merevett.

Lõikega 7 sätestatakse päikeseenergia allikast elektrienergia tootmiseks kasutatava tootmiseseadme projekteerimise, soetamise ja paigaldamise kulu ühikuhinnad tootmiseseadme võimsuse kohta. Ühikuhinna kulukomponentidena arvestatakse paigaldust, kaabeldust, inverteereid, transformatoreid, teisi elektrisüsteemi komponente, võrguühendust, alusraamistikku, toetavat infrastruktuuri ning projekti koostamist ja lõplikku kooskõlastamist. Paigaldamisega soetud kulud sisaldavad nii materjale kui ka tööjõukulusid. Elektrivõrgu liitumistasu ja salvestussüsteemide soetamise kulu hüvitatakse tegelike kulude põhisel.

Punktis 1 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on alla 16 kilovati (näiteks 15,99 kilovatti) rajamiseks antakse toetust maksimaalselt 560 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 2 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 16 kilovatti, kuid alla 50 kilovati (näiteks 49,99 kilovatti) rajamiseks, antakse toetust maksimaalselt 516 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 3 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 50 kilovatti, kuid alla 200 kilovati (näiteks 199,99 kilovatti) rajamiseks, antakse toetust maksimaalselt 497 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 4 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 200 kilovatti, rajamiseks, antakse toetust maksimaalselt 475 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Lõike 8 kohaselt on mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise, magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise ja taastuva energiaallika kasutuselevõtu investeeringute elluviimiseks vajaliku taotluse ja selles esitatud andmeid tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö ja teenuse kulu ühikuhind 256 eurot ühe taotluse kohta.

Toetuse andmisel kasutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 53 lõike 1 punktis b sätestatud ühikuhinna vormi ettevalmistava tööna taotluse ja neis esitatud andmeid tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö ja teenuse kohta. See ühikuhind on arvatud välja regionaalministri 18. oktoobri 2023. a määruse nr 69 „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ raames ning on 256 eurot ühe taotluse kohta.

Lõikega 9 sätestatakse, et ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad või konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjad ei saa kokku taotleda toetust rohkem kui 2 000 000 eurot taotlusvooru kohta. Äriseadustiku § 6 kohaselt moodustab emaettevõtja koos tütarettevõtjatega kontserni. Konkurentsiseaduse § 2 lõike 3 kohaselt loetakse valitseva mõju kaudu seotud isikud üheks ettevõtjaks. Sama paragrahvi lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või

muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses: 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Eelnõu § 4 lõike 1 kohaselt on abikõlblikud paragrahvi 2 lõikes 2 sätestatud toetatava tegevuse elluviimiseks vajalikud kulud, mis tehakse sihtotstarbeliselt, mõistlikult, majanduslikult soodsaimal viisil ja kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikliga 63. Abikõlblikud kulud peavad toetama EMKVF 2021–2027 rakenduskavas püstitatud eesmärgi. Abikõlblikud on üksnes need kulud, mis vastavad tegevuste eelarvele ja on tegevustega otseselt seotud ning on kooskõlas kõikide õigusaktidega. Tegevuste kulud on põhjendatud, kui need on seotud paragrahvi 2 lõikes 2 sätestatud tegevuste elluviimisega ning kui tagatakse rahaliste vahendite kõige ratsionaalsem ja säästlikum kasutamine. Tegevuse kulud on abikõlblikud, kui need tehakse abikõlblikul perioodil. Kõik kulud peavad järgima usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid ja olema vabad huvide konfliktist.

Lõikega 2 sätestatakse, et kulud on abikõlblikud alates taotluse esitamise päevast. Rakenduskava kiideti EL-i komisjoni poolt heaks 8. detsembril 2022. aastal, kuid abikõlblikud on need kulud, mis on tehtud alates toetuse taotlemise päevast ning erandiks on siinjuures vaid ettevalmistava töö kulud, mis on loetletud lõikes 3. Toetuse abikõlblik periood on toetuse taotluse rahuldamise otsuses sätestatud ajavahemik, mille jooksul viiakse ellu kõik selle projekti etapid. Selle ajavahemiku kehtestamiseks annab teavet taotleja toetuse taotlusel. Konkreetse projekti abikõlblik periood algab hetkest, millal selle projektiga seoses võetakse esimene kohustus. Määratud ajavahemiku vältel peavad tegevused olema ellu viidud ja toetuse saamiseks vajalikud dokumendid PRIA-le esitatud.

Lõikega 3 täpsustatakse, et toetatava tegevuse osaks võivad olla § 2 lõikes 2 nimetatud tegevuste elluviimiseks vajalikud ettevalmistavad tööd, milleks loetakse tegevuse elluviimisega kaasnev tellitud projekteerimistöö ning taotluse ja tegevuskava ning neis esitatud andmeid tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö või teenus. Ettevalmistavate tööde hulka loetakse taotluse ja neis esitatud andmeid tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö ja teenus, tegevuse elluviimisega kaasnev tellitud projekteerimistöö, projekteerimiseks vajalik ehitusgeoloogiline ja geodeetiline uurimistöö, hüdroteoloogiline ja hüdrololoogiline uuring ning detailplaneeringu koostamine, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses sätestatud juhtudel keskkonnamõju hindamine, energiaauditi läbiviimise kulu, digiauditi läbiviimise kulu, kliimakindluse hindamise kulu ja negatiivse keskkonnamõju vähendamise eksperthinnangu kulu. Võrreldes näiteks EMKF 2014–2020 rahastamisperioodiga, tuleb korraldusasutusel tegevuste valimisel tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 73 lõike 2 punkti j kohaselt selliste taristuinvesteeringute kliimakindlus, mille kestvus on vähemalt viis aastat. Kliimakindluse tagamise hindamiseks on Euroopa Komisjon 2021. aastal kehtestanud teatise „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027“¹⁰.

Taristu hõlmab nii uut taristut kui ka olemasoleva taristu uuendamist, ajakohastamist ja laiendamist. Euroopa Komisjoni kliimakindluse juhendi kohaselt on taristu käsitlus lai, hõlmates nii hooneid, võrgutaristut kui ka mitmesuguseid ehitatud süsteeme ja varasid: a) hooned (alates kodudest kuni koolide ja tööstusrajatisteni), mis on kõige levinum taristu liik ja inimasustuse alus; b) looduspõhised taristud nagu haljaskatused, -müürid ja -alad ning äravoolusüsteemid; c) tänapäeva majanduse ja ühiskonna toimimiseks hädavajalik võrgutaristu, eelkõige energiataristu (nt elektrivõrgud, elektrijaamad, torujuhtmed), transporditaristu (põhivarad, nagu maanteed, raudteed, sadamad, lennujaamad ja siseveetranspordi taristu), info- ja kommunikatsioonitehnoloogia taristu (nt mobiilsidevõrgud, andmekaablid, andmekeskused) ning veetaristu (nt veetorustikud, veehoidlad, reoveepuhastusrajatised); d) ettevõtete ja kodumajapidamiste tekitatud jäätmete käitlemise süsteemid (kogumispunktid, sorteerimis- ja ringlussevõturajatised, jäätmepõletusjaamad ja prügilad); e) muud materiaalsed varad mitmesugustes poliitikavaldkondades, sealhulga kommunikatsiooni, hädaabi teenuste, energeetika, rahanduse, toidu, valitsemise, tervishoiu, hariduse ja koolituse, teadusuuringute,

¹⁰ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916\(03\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916(03)&from=EN)

kodanikukaitse, transpordi, jäätmete ja vee valdkonnas; f) konkreetseid fonde käsitlevates õigusaktides võidakse ette näha ka muid rahastamiskõlblikke taristuliike.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 2 punkti 42 kohaselt on „kliimakindluse tagamine“ protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades energiatõhususe põhimõtte esikohale seadmise ja selle, et projektist tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks saavutatava kliimaneutraalsuse eesmärgiga. Taristuprojektide puhul on vaja arvestada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis tähendab, et taristuprojektide puhul on oluline suurendada energiatõhusust, et seeläbi kokku hoida energiakulult ning toetada kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamist.

Kliimakindluse hindamine vastavalt Euroopa Komisjoni juhendile on kohustuslik EL-i vahenditest rahastatavate, sh EMKVF 2021–2027, taristuobjektide puhul vastavalt juhendis sätestatud tingimustele. Positiivne rahastamisotsus on võimalik langetada üksnes nende kliimakindluse hindamise kohustusega taristuobjektide suhtes, mille puhul on kliimakindlus tagatud ning see on hinnatud ja dokumenteeritud vastavalt Euroopa Komisjoni juhendis antud suunistele.

Hinnangu saab tellida teenusena vastavalt pädevalt organisatsioonilt või koostada ise, kuid millele peab olema lisatud pädeva organisatsiooni ametlik kinnitus kasutatud meetodika kohta. Kui on läbi viidud keskkonnamõjude hinnang (KMH), mille käigus on hinnatud ka mõju kliimamuutuste leevendamisele ning kliimamuutustega kohanemisele, siis ei ole vajalik täiendavalt kliimakindluse tagamist hinnata. Sellisel juhul saab kliimakindluse hindamise aruande asemel esitada KMH aruande ning lisada lühikese selgituse kliimakindluse tagamise järelduste kohta, tuues välja asjakohased viited KMH aruande osadele. Kui on hinnatud kliimakindlust osaliselt, siis tuleb läbi viia kliimakindluse hindamine vaid puuduolevas osas. Kliimakindluse tagamise hindamise juhendi ja lisa abimaterjalid on leitavad ka RTK kodulehel: <https://www.rtk.ee/toetused-ja-taotlemine/taotlejale-ja-toetuse-saajale/keskkonnanouded>.

Vesiviljelusettevõtte negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks teeb eksperdihinnangu isik, kellel on keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-s 15 nimetatud keskkonnamõju hindamise litsents.

Lõike 4 kohaselt võib ettevalmistavate tööde toetamist taotleda kõikide investeeringute raames, kui see on asjakohane ja see on investeeringuga seotud. Abikõlblik on ettevalmistav töö, mille kohta on väljastatud kulutuse tegemist tõendav dokument pärast 1. jaanuari 2024. a ja selle eest on täielikult tasutud enne taotluse esitamist. Energia- ja digiauditid ei tohi olla vanemad kui kaks aastat. Määruse koostamisel on ministeerium konsulteerinud energia-, ressursi- ja digiauditi koostamise ekspertidega ning saanud tagasiside, et kõige asjakohasema ülevaate ettevõttest annab audit, mis ei ole vanem kui kaks aastat.

Lõikega 5 sätestatakse, et § 2 lõike 2 punktides 1 ja 2 nimetatud tegevuse elluviimise korral loetakse abikõlblikuks kuluks ka selline kulu, millega kaasneb eluskalade transpordiks mõeldud O₂-, O₃- ja O₄ kategooria haagise soetamise kulu, kui taotlejaks tootjaorganisatsioon ehk KTKS § 12 alusel tunnustatud vesiviljelussektori tootjaorganisatsioon. Eesti vesiviljelussektori suur killustatus ja huvide lahknevus väikese toodangumahuga toodete ja tootmisviiside vahel pärsib tõhusat koostöövõimet nii erialaliitude kui ka tootjaorganisatsiooni raames. Ühistegevus on üks tegureid sektori elujõu ja konkurentsivõime tagamiseks. Näiteks ühistulise tegevuse kaudu on võimalik koondada väiksed tootmismahud suuremaks kogumiks, et paremini siseneda turgudele ja seal püsida ning edendada koostööd kõikide tootmisetappide lõikes. Arvestades Eesti vesiviljelustoodangu müügitähtsust, siis eraldi eluskala veoks mõeldud haagiste ostmine igale ettevõtjale eraldi ei ole otstarbekas. Tootjaorganisatsioon, kuhu kuulub suurem hulk ettevõtjad ning reaalseid kasusaajaid on enam, leiab eluskalade transpordiks mõeldud O₂-, O₃- ja O₄ kategooria haagis ka suuremal määral kasutust. Eesti riigi üks strateegiline eesmärk vesiviljeluse arendamisel on meres kalade kasvatamise soodustamine ja eluskala veoks mõeldud haagise soetamine aitab tootjaorganisatsiooni liikmetel korraldada kala transporti kasvandustest merre edasi kasvatamiseks. Sellest tulenevalt ei pea tootjaorganisatsiooni kuuluvad ettevõtjad turult otsima sobivaid teenuse pakkujaid vaid saavad ise liikmetega seda protsessi korraldada.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 13. juuni 2011. a määruse nr 42 „Mootorsõiduki ja selle haagise tehnonõuded ning nõuded varustusele“ lisa 5 jaotise A punkti 5 alusel nimetatakse O – kategooria sõidukeid haagisteks. O₂ – kategooria sõiduk on haagis, mille täismass on üle 0,75 t, kuid ei ületa 3,5 t. O₃ – kategooria sõiduk on haagis, mille täismass on üle 3,5 t, kuid ei ületa 10 t. O₄ – kategooria sõiduk on haagis, mille täismass on üle 10 t.

Lõike 6 kohaselt on abikõlblik kulu mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise investeeringute ellu viimisel olemasoleva laeva või teisaldatava ujuvvahendi ümberehitamine. Vastavalt [meresõiduohutuse seaduse](#) § 19 lõike 5 alusel kehtestatud määrusele „Laevade ohutusnõuded“ § 31, peab laev vastama laeva projekteerimisel, ehitamisel, ümberehitamisel, seadistamisel ja ümberseadistamisel kehtinud nõuetele. Sama seaduse § 2 punktiga 1¹ on defineeritud teisaldatav ujuvvahend. Selleks loetakse sellist ujuvvahendit, millel puuduvad käituriid, mis võimaldaksid sellel iseseisvalt liigelda. Teisaldatava ujuvvahendi puhul on tegemist veesõidukiga, mis ei ole iseliikuv ning mida ei saa iseseisvaltsõiduks kasutada. Teisaldatavaks ujuvvahehendi on näiteks praam ehk pargas – pukseeritav lai lamedapõhjaline madala süvisega laev, millega toimub lastivedu peamiselt siseveekogudel ja kaitstud merepiirkondades.

Lõike 7 kohaselt loetakse abikõlblikuks kuluks § 2 lõike 2 punktides 1 ja 2 nimetatud tegevuse elluviimise korral investeeringud vesiviljeluskasvanduse keskkonnamõju vähendamiseks ja digitaliseerimise seotud kulu.

Digitaliseerimiseks nimetatakse digitaaltehnoloogia integreerimist oma töö ja igapäevaelu protsessidesse, mille käigus võtab ettevõtja kasutusele digitaalse tehnoloogia, tarkvaralise või automatiseerimisalase lahenduse. Digitaliseerimine on määratletud protsess füüsiliselt kogutud teabe (nt andurid) ja teadmiste teisendamiseks arvutipõhiseks keeleks. See loob uudseid võimalusi, mis kiirendavad üleminekut tõhusamatele ja jätkusuutlikumatele tegevustele paljudes sektorites, sealhulgas kogu kalapüügi ja vesiviljeluse tarneahelas. Digitehnoloogiad koos kasutusviisidega, mida on seni teadaolevalt kalapüügi- ja vesiviljelussektoris kasutatud, on esitatud tabelis 1.

Digitehnoloogiade valdkonnad ja definitsioonid, mida on rakendatud kalapüügi- ja vesiviljelussektoris:

- info- ja sidetehnoloogia (IKT) hõlmab andmete ja teabe kogumist, salvestamist, otsimist, töötlemist, kuvamist, esitlemist, esitlemist, korraldamist, haldamist, turvalisust, edastamist ja vahetamist;
- asjade internet (IoT) – nutikate, omavahel ühendatud seadmete ja teenuste võrk, mis on võimeline täiturmehhanismide abil päringuid tuvastama või kuulama ning toiminguid sooritama. IoT võimaldab võrguanduritel kaugühendust luua, tooteid ja süsteeme jälgida ja hallata;
- pilvandmetöötlus – tööriistade ja rakenduste (nagu andmesalvestus, serverid, andmebaasid, tarkvara) kasutamine, mis põhineb serverite võrgul Interneti kaudu. See võimaldab kasutajal nõudmisel rentida arvutiressursse, et salvestada faile ja rakendusi virtualiseeritud serverites ning pääseda juurde kõikidele andmetele Interneti kaudu;
- tehisintellekt (AI) määratleb masinad, mis saavutavad inimesesarnaseid kognitiivseid funktsioone (nt õppimine, arutlemine, suhtlemine), mis hõlmavad erinevaid tunnetuse ja tähenduse mõistmise vorme (näiteks kõnetuvastus) ning inimestega suhtlemist (signaali tuvastamine, nutikas juhtimine, simulaatorid). algoritmides ja tarkvaras;
- masinõpe (ML) – tehisintellekti osa, mis kuulub andmeteaduse alamkategoriasse., arvutisüsteemide kasutamine ja arendamine, mis õpivad ja kohanduvad ilma selgesõnalisi juhiseid järgimata, kasutades algoritme ja statistilisi mudeleid andmete mustrite analüüsimiseks ja nende põhjal järelduste tegemiseks;
- suurandmed – andmete ja tehnoloogiade pidev kasv, mida tuleb koguda, salvestada, hallata ja analüüsida. Keeruline ja mitmemõõtmeline, mis mõjutab protsesse, tehnoloogiaid. Iseloomustab maht (andmekogumite hulk), kiirus (andmete töötlemise kiirus), mitmekesisus (andmete liigid/allikad), tõepärasus (analüüsitud andmete kvaliteet);
- plokiahela tehnoloogia on andmebaasid, kus salvestatakse plokiahela kirjed kasutajate arvutitesse üle kogu maailma. See teeb plokiahelast hajutatud andmebaasi, mis hõlbustab krüptoalgoritmide abil üleminekute salvestamist ja varade jälgimist äriõrgus. Plokiahela

protokollid koondavad, kinnitavad ja edastavad tehinguid plokiahela võrgus. Plokiahela süsteem salvestab tehingud vastavalt toimingute järjekorrale;

- liitreaalsus – tehnoloogia, mis lisab arvutiga loodud pildi kasutaja vaatele tegelikust maailmast;
- virtuaalreaalsus – arvutiga loodud 3D-pildi või keskkonna simulatsioon, millega inimene saab pealtnäha reaalsel või füüsilisel viisil suhelda spetsiaalsete elektrooniliste seadmete, näiteks ekraaniga kiiver või anduritega varustatud kindad;
- kogemuse kvaliteet (QoE) – rakenduse või teenuse kasutamisega registreeritud meeldivuse või ebameeldivuse määr;
- logistika – keeruka operatsiooni detailne korraldamine ja elluviimine;
- robotika – tehnoloogiaharu, mis tegeleb robotite projekteerimise, ehitamise, kasutamise ja rakendamisega. Mitme roboti või sülemroboti süsteemides teeb robot eelnevalt määratletud ülesannete täitmiseks koostööd;
- *cobot* ehk koostöörobot – robot, mis on mõeldud inimeste ja robotite vahetuks suhtlemiseks jagatud ruumis või kui inimene ja robot on üksteise vahetus läheduses.
- digitaalne kaksik – virtuaalne mudel, mis on loodud füüsilise objekti identseks kujutamiseks;
- Edge Cloud – Edge andmetöötlus on välja töötatud pilvandmetöötluse täienduseks, hõlmates Edge's asuvaid salvestus- ja arvutusvarasid, mis on omavahel ühendatud skaleeritava, rakendusteadliku võrguga, mis suudab turvaliselt ja reaajas muutuvaid vajadusi tajuda ja nendega kohaneda;
- küberturvalisus ehk infotehnoloogia (IT) turvalisus – on tava kaitsta kriitilisi süsteeme ja tundlikku teavet digirünnakute eest. Selliselt vähendavad nii eraikisikud kui ka organisatsioonid küberrünnakute ohtu kasutatavates seadmetes (nutitelefoniid, sülearvutid, lauad);
- küberfüüsikalised süsteemid – süsteemid, kus tarkvara ja riistvara komponendid on sujuvalt integreeritud konkreetsete ülesannete täitmiseks ¹¹

Tabel 1. Digitehnoloogiad, mida on seni kalapüügi- ja vesiviljelussektoris kasutatud¹²

Digitehnoloogia	Kasutusala kalapüügi- ja vesiviljelussektoris
Robotika	<ul style="list-style-type: none"> ➤ keeruliste ülesannete ja töömahukate töödega tegelemine, nagu näiteks tiikide koristamine ja kahjustatud võrkude parandamine; ➤ käitumise jälgimine, haigete kalade eemaldamine, söötmine; ➤ vaktsineerimine; ➤ kasutamata võrkude kontrollimine, kalade tervise ja põgenemiste hindamiseks
Droonid	<ul style="list-style-type: none"> ➤ kalakasvatuse jälgimine ülal ja allpool vett; ➤ aukude kontrollimine kahjustatud sumpades; ➤ andmete kogumine, mis ühendab tehisintellekti ja pilvandmetöötluse, et parandada vesiviljelustoiminguid
Andurid/ kaugjuhtimine	<ul style="list-style-type: none"> ➤ vee parameetrite kogumine reaajas; ➤ allveeandurid, et jälgida tiikides ja sumpades kalade näljataset; ➤ kalade ainevahetus ja pulss; ➤ raiskamise vähendamine ja parem söödarotatsioon
AI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ tehisintellekti poolne parem ja kiirem otsuste tegemine;

¹¹ Rowan, N. J., Murray, N., Qiao, Y., O'Neill, E., Clifford, E., & Power, D. (2022) „Digital transformation of peatland eco-innovations ('Paludiculture'): Enabling a paradigm shift towards the real-time sustainable production of 'green-friendly' products and services“ (Science of the Total Environment, p 838).

¹² Neil J. Rowan (2023) „The role of digital technologies in supporting and improving fishery and aquaculture across the supply chain – Quo Vadis?“ (Aquaculture and Fisheries 8, p 365–374)

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ töömahu vähendamine; ➤ söötjate tõhususe, veevaliteedi seiramine ja kontroll, saagikoristamine ja töötlemine
Liit- ehk täiendatud reaalsus (AR)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ õpetamine, koolitused; ➤ tootmise tõhususe parandamine, kulude vähenemine; ➤ veealuste droonide ja robotite kasutamise lihtsustamine; ➤ kalade käitumise jälgimine (augud võrgus, kalade suremus); ➤ riskide maandamine; ➤ vee parameetrite mõõtmine
Virtuaalreaalsus (VR)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ reaajas simulatsiooni kasutamine keskkonnaolukordades, kasutades digitaalset liides (peakomplektid); ➤ õpetamine, koolitus ja haridust; ➤ kasutatakse kõrge riskiga keskkondades (kaugjuhtimine), kasutades inimarvutit ja multimeediaplatforme
3D printimine	<ul style="list-style-type: none"> ➤ hüdroponiliste süsteemide printimine; ➤ 3D-kinnitusseadmed; ➤ 3D prinditud veeandurid vee parameetrite jälgimine; ➤ Vähendatud varustus ja tootmiskulud
asjade internet (IoT)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ suurandmete ühendamine vesiviljelustööstus; ➤ sotsiaalmeedia kombineeritud kasutamine
plokiahela tehnoloogia	<ul style="list-style-type: none"> ➤ küberturvalisus, turvaline andmete jagamine; ➤ maksete töötlemine; ➤ tööstuse kaitse; ➤ jälgitavus kogu väärtuseahela ulatuses; ➤ toidu raiskamise vähendamine, toiduohutuse parandamine

Lõikega 8 sätestatakse, et kui mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise või magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise investeeringute raames viiakse ellu ka vesiviljeluskasvanduse negatiivse keskkonnamõju vähendamise tegevusi, on kulu abikõlblik, kui selleks on olemas § 4 lõike 3 punktis 6 nimetatud eksperthinnang. Vesiviljeluskasvanduse negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks teeb eksperdihinnangu isik, kellel on keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-s 15 nimetatud keskkonnamõju hindamise litsents. Määrus ei sätesta otseselt, milline peab olema eksperthinnangu ülesehituse vorm, vaid annab suunise, milliseid aspekte see endas käsitlema peab. Eksperthinnang selgitab, kas, millisel määral ja kuidas aitab taotleja kavandatav tegevus vähendada vesiviljeluskasvanduse tegevusest põhjustatud negatiivset keskkonnamõju, samuti, kas ja millisel määral ning kuidas on hinnatud selle kulutõhusust. Toimiva kalakasvanduse üldine mõju hinnatakse enne keskkonnaloa väljastamist ja sellega kaasnevad piirnormid jäävad endiselt kehtima. Näiteks kui merre rajatakse kalakasvandus A, mis ei ületa temale väljastatud keskkonnaloas olevaid piirnorme, siis võib kalakasvanduse A omanik sellest olenemata taotleda toetust nendele tegevustele, mis vähendaksid veelgi kasvanduse nõ keskkonna jalajälge. Selleks, et seda teha, on vajalik keskkonnamõju hindamise litsentsi omava isiku ekspertiis. Ekspertiisi käigus ei pea küsimärgistama kalakasvanduse A keskkonnaloas sätestatud lämmastiku (N) ja fosfori (P) piirnorme, sest seda on loa andmisel juba hinnatud. Nimetatud punkti mõte on läbi eksperdihinnangu anda sisuline kinnitus plaanitava investeeringu elluviimise kohta, kas negatiivne keskkonnamõju selle tulemusel väheneb või mitte.

Analoogne lähenemine oli kasutusel ka EMKF 2014–2020 vesiviljeluskasvanduse negatiivse keskkonnamõju vähendamise toetuse rakendamisel. Nimetatud punkt on suunatud nii magevee- kui ka mere-vesiviljeluskasvandustele.

Lõikega 9 sätestatakse, et investeeringud, mis on seotud taastuvenergia kasutuselevõttuga on abikõlblikud juhul, kui need on välja toodud energiaauditi aruandes.

Lõikega 10 sätestatakse taastuvast energiaallikast energia tootmiseks kasutatava seadme kasutuselevõtmisega seotud abikõlblikud kulud. Need on: 1) tootmiseseadme projekteerimise, soetamise ja paigaldamise kulu; 2) energiasalvestussüsteemi projekteerimise, soetamise, paigaldamise kulu ning tootmiseseadme võrguga liitumise tasu. Energia tootmiseks kasutatava seadme all võib mõista igasugust energiatootmiseseadet, millega toodetakse energiat taastuvast energiaallikast, näiteks päikeseenergia, tuuleenergia, hüdroenergia, biogaas jms. Taastuvenergia lahenduste kasutuselevõtmist toetatakse üldreeglina kuludokumentide põhiselt, välja arvatud päikeseenergia tootmiseks vajalikud lahendused, mida toetatakse ühikuhinna alusel lihtsustatud kulumeetodiga. Ühikuhinnad päikesepeakide rajamiseks on välja toodud määruse § 3 lõikes 7.

Lõikega 11 sätestatakse, et taastuva energiaallika kasutuselevõtmisega seotud kulud on abikõlblikud üksnes taotleja omatarbimise ulatuses. Siinkohal peetakse silmas taotleja selle tarbimiskoha tarvet, millesse investeeritakse avalikku raha, st, et kui taotlejal on näiteks kolm kasvandust siis arvestatakse ainult selle kasvanduse tarvet, kuhu plaanitakse toetuse abil investeerida. Omatarbimise arvestuse aluseks võib olla üks järgnevatest dokumentidest: 1) energiamajanduse korralduse seaduse § 2 punktis 4 nimetatud energiaauditis märgitud energiatarbimine. Nimetatud sätte kohaselt on energiaaudit süstemaatiline menetlus, mida tehakse adekvaatsete teadmiste saamiseks hoone või hoonete rühma, tööstusliku või kaubandusliku protsessi või käitise või eraõiguslike või avalik-õiguslike teenuste energiatarbimise profiili kohta ning millega määratakse kulutõhusat energiasäästu; 2) elektrienergia tarbimisel taotleja tarbimiskoha toetuse taotlemisele vähemalt eelneva kalendriaasta elektrienergia tarbimine, mille kohase info saab küsida teenusepakkuvalt või välja võtta iseteeninduse keskkonnast; 3) tarbimise aluseks projekteeritud tarbimisvõimsus, kui taotleja tarbimiskohas elektrienergia tarbimine puudub või on elektrienergiat tarbitud alla 12 kalendrikuu.

Lõikes 12 täpsustatakse, et päikese energiaallikast elektrienergiat tootva seadme kasutuselevõtu korral jagatakse taotleja tarbimiskohas kuluva energia kogus ühe tuhandega. Selliselt arvutatakse taastuvenergia tootmise üksuse suurus. Päikeseelektrijaamad töötavad kõige tõhusamalt märtsist septembrini. Sügisel ja talvel on päikeseelektrijaamade tootlikkus mõnevõrra väiksem, toodetakse umbes 10–20%¹³ kogu aastasest elektrienergiast. Seega on ühtlustamiseks välja arvestatud päikeseelektri paneelide aastane keskmine toodang. Päikeseelektri paneelide toodangut arvestatakse üldjuhul kWh (kilovatt-tundides) paigaldatud päiksepaneelide võimsuse kohta (kWp, kus “p” tähistab paneelide max võimsust). Päikeseelektrijaamade tootlikkus 1 kWp = 1000 kWh¹⁴ on oodatav keskmine toodang aasta kohta. Näiteks kui üksuse aastane tarbimine on 15 000 kWh, siis vajaminev päikesepaneelide koguvõimsus võiks alata 15kW ulatusest.

Lõigete 13 ja 14 sätestatakse nõuded energiaauditi aruandele.

Energiaauditi teevad asjakohase pädevusega füüsilised isikud, kellest vähemalt üks omab Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kaheksanda taseme kutsetunnistust energiatõhususe valdkonnas. Kaheksanda taseme kutsetunnistuse saanud energiatõhususe spetsialisti nimetatakse volitatud energiatõhususe spetsialistiks. Sellise kutsetunnistusega spetsialist väljastab hoonete energiamärgiseid ja teeb hoonete ning ettevõtete energiaauditeid piiranguteta. Lisaks teeb kaheksanda taseme energiatõhususe spetsialist ettevõtete ressursitõhususe auditeid.¹⁵

Energiaauditi tulemusel koostatakse energiaauditi aruanne, mis sisaldab järgmist:

- 1) detailne ülevaade vesiviljelustoodete tootmiseks kasutatava ehitise tehnilisest seisukorrast ning energiakadudest, sealhulgas töö raames tehtud fotod ja graafikud ning mõõdetud andmed;
- 2) ettevõtte iseloomustus, sealhulgas andmed ettevõtte struktuuri ja majanduslike näitajate kohta;
- 3) meetmed energia kokkuhoiuks ja vajadusel sisekliima parandamiseks vesiviljelustoodete tootmiseks kasutatavate ettevõtte osade kaupa;
- 4) meetme rakendamise kaasnep energiasääst energiasäästuprojekti eluea jooksul, sealhulgas meetme tasuvusaeg;

¹³ <https://www.elektrum.ee/ee/eraklient/paikesepaneelid/paikesepaneelid>

¹⁴ <https://www.tera.ee/maksumus/>

¹⁵ <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11250808>

- 5) energiasäästuprojekti maksumuse arvutuskäik;
- 6) ülevaade meetmetega kaasnevatest riskidest ja ohtudest, mis võivad mõjutada energia kokkuhoidu;
- 7) ettepanekud meetmete elluviimise järjekorra kohta;
- 8) ülevaade energiasäästuprojekti innovaativsusest teadus- ja arendustegevuse korraldamise seaduse § 2 punktis 5 nimetatud toote- ja protsessiinnovatsiooni tähenduses, ettevõtte tasandil;
- 9) energiaauditi meeskonna ja energiaauditi teostamise kaasatud isikute valiku põhjendus koos nende rollide ja tegevuse kirjeldusega ning nende kutsetunnistuste numbrid;
- 10) elektrienergia tarbimisel taotleja tarbimiskoha viimase 12 kalendrikuu elektrienergia tarbimine.

Juhul, kui taotleja soovib läbi viia energiaauditit, siis selle koostamisel ei nähta ette kindlat vormi, vaid audit peab sisaldama eelpool nimetatut ning täpsema vormi ning ülesehituse saab pädev energiaaudiitor valida ise.

Lõigetes 15 ja 16 sätestatakse nõuded digiauditi aruandele.

Digitaliseerimise ja automatiseerimise digidiagnostika ehk digiauditi tulemusena saab ettevõtte omale ülevaatliku protsessikirjelduse, mis on seostatud digitaalsete lahendustega, mida ettevõtte hetkel kasutab ja soovitustega, milliseid lahendusi kasutada edaspidi, et oleks võimalik protsesse digitaliseerida ja automatiseerida. Digitaaltehnikad omavad mõju kogu ettevõttele ja selle erinevatele osadele, muutes kliendikogemust, protsesse ja ärimudelit. Seetõttu on ettevõtte digitaliseerituse mõju hindamiseks vaja ülevaadet digitaalsete investeeringute mõjust kogu ettevõtte erinevatele osadele. Seega on oluline saada aruande dokumendist ülevaade kogu ettevõtte kohta. Lõike 3 punktis 4 nimetatud digiauditit teevad asjakohase pädevusega füüsilised isikud, kellest vähemalt üks:

- 1) omab vähemalt kolm aastat kogemust vesiviljelustoodete tootmise valdkonnas. Seega kui digiauditi koostajal ei ole sellist kogemust, siis ta võib oma meeskonda kaasata inimese, kes ei ole küll digiauditi ekspert aga omab kogemust vesiviljelustoodete tootmisel. Selliselt on tagatud, et kõik vajalike teadmistega inimesed on töö läbiviimiseks meeskonda kaasatud;
- 2) on osalenud vähemalt kolmes digiauditi või digitaliseerimise teekaardi projektis, mis näitab võimekust täita ülesandeid.

Digiauditi tulemusena koostatakse digiauditi aruanne, mis sisaldab järgmist:

- 1) detailne ülevaade vesiviljelustoodete tootmiseks kasutatava ettevõtte osa automatiseeritusest ja digitaliseeritusest, sealhulgas digiauditi raames tehtud fotod ja graafikud ning mõõdetud andmed;
- 2) ettevõtte iseloomustus, sealhulgas andmed ettevõtte struktuuri ja majanduslike näitajate kohta;
- 3) digitaliseerimise või automatiseerimise meetmed vesiviljelustoodete tootmiseks kasutatavate ettevõtte osade kaupa;
- 4) meetme rakendamise kaasnev ressursisääst digitaliseerimise ja automatiseerimise projekti eluea jooksul, sealhulgas meetme tasuvusaeg;
- 5) digitaliseerimise ja automatiseerimise projekti maksumuse arvutuskäik;
- 6) ülevaade meetmetega kaasnevatest riskidest ja ohtudest;
- 7) ettepanekud meetmete elluviimise järjekorra kohta;
- 8) ülevaade digitaliseerimise ja automatiseerimise projekti innovaativsusest teadus- ja arendustegevuse korraldamise seaduse § 2 punktis 5 nimetatud toote- ja protsessiinnovatsiooni tähenduses ettevõtte tasandil;
- 9) digiauditi meeskonna ja digiauditi tegemisse kaasatud isikute valiku põhjendus koos nende rollide ja tegevuse kirjeldusega.

Näitena digiauditi aruande koostamise kohta võib tutvuda ka Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse poolt koostatud digitaliseerimise teekardi hea tavaga.¹⁶

Lõikes 17 sätestatakse, et kliimakindluse tagamise hindamise aruande koostamiseks avaldab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) oma veebilehel kliimakindluse tagamise juhendi, mis lähtub Euroopa Komisjoni teatisest nr 2021/C 373/01

¹⁶ <https://eas.ee/digitaliseerimise-teekaardi-hea-tava/>.

„Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027”.¹⁷ Lisaks on Ettevõtlaste ja Innovatsiooni Sihtasutus teinud kliimakindluse hindamise kohta eraldi kokkuvõtte.¹⁸

Lõikega 18 sätestatakse, et kui taotlejal on varasemalt soetatud taastuvast energiaallikast energiat tootev seade, siis toetatava osa väljaarvutamiseks arvestatakse omatarbimisest maha varasemalt soetatud seadme tootmisvõimsus. Ehk kui omatarbimine 100 kWh ja taastuva energiaallika seade toodab 70 kWh, siis on võimalik toetust saada $100 - 70 = 30$ kWh kohta.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse mitteabikõlblikud kulud. Juhul, kui tegevusega kaasneb kulu, mis ei ole mitteabikõlblike kulude loetelus nimetatud, kuid sellel puudub seos abikõlblike kulude loeteluga või meetme eesmärkidega või see on toetusesaaja tavapärase tegevuskulu, mis tal tekiks ka siis kui toetatavat tegevust ellu ei viidaks, siis loetakse selline kulu mitteabikõlblikuks.

Eelnõu § 6 lõikes 1 sätestatakse toetuse taotleja ja talle esitatavad nõuded. Mere- vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise investeeringu elluviimiseks võib toetust taotleda: äriühing, kes tegeleb või hakkab tegelema põhitegevusalal majandustegevusega, mis on seotud vesiviljelustoodete tootmisega ja kalandusturu korraldamise seaduse § 12 alusel tunnustatud vesiviljelussektori tootjaorganisatsioon, kes on ettevõtja (näiteks tulundusühistu) äriseadustiku tähenduses.

Lõikes 2 sätestatakse magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise ja taastuva energiaallika kasutuselevõtu investeeringu elluviimisel toetuse taotleja ja talle esitatavad nõuded. Eelpool sätestatud tegevuste elluviimiseks võib toetust taotleda: füüsilisest isikust ettevõtja või äriühing, kes tegeleb põhitegevusalal majandustegevusega, mis on seotud vesiviljelustoodete tootmisega ja kalandusturu korraldamise seaduse § 12 alusel tunnustatud vesiviljelussektori tootjaorganisatsioon, kes on ettevõtja (näiteks tulundusühistu) äriseadustiku tähenduses.

Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator¹⁹ – tegelevad magevee vesiviljelusega (EMTAK-i jao A alajagu 03221) või mere-vesiviljelusega (EMTAK-i jao A alajagu 03211) ning nende tulunduslikud või mittetulunduslikud esindusorganisatsioonid).

EMTAK kood 03221 Magevee-vesiviljelus hõlmab endas järgmisi tegevusalasid:

- kalakasvatus magevees, k.a dekoratiiv-mageveekalade kasvatus;
- vähkide, karpide, muude limuste ja teiste veeloomade kasvatamine magevees;
- kalahaudejaamade (mageveekalad) tegevus;
- konnakasvatus;
- vees elavate roomajate ja konnade kasvatus basseinides.

EMTAK kood 03211 Mere-vesiviljelus hõlmab endas järgmisi tegevusalasid:

- kalakasvatus merevees, k.a dekoratiiv-merekalade kasvatus;
- molluskite/karpide, nt austrikarpide kudu, homaaride, krevetivastsete, kalamaimude tootmine;
- punavetikate jm söödavate meretaimedede kasvatus;
- vähkide, karpide, muude limuste ja teiste veeloomade kasvatamine merevees;
- vesiviljelustegevused riimvees;
- vesiviljelustegevused soolase veega mahutites või reservuaarides;
- kalahaudejaamade (merekalad) tegevus;
- hulkharjasussifarmide tegevus.

Lõike 3 punktis 1 sätestatakse, et taotlejal peab olema tegevuse elluviimiseks vajalik suutlikkus ehk haldus-, finants- ja toimumissuutlikkus toetatava tegevuse elluviimiseks. Taotleja hindamisel lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060 artikli 73 lõikes 2 korraldusasutusele sätestatud nõuetest. Näiteks peab taotleja olema maksevõimeline, kuna see on üheks näitajaks taotleja majandusliku seisuhindamisel. Kui taotlejal on maksuvõlad, ei ole õigustatud talle täiendavate avalike vahendite eraldamine. Samuti on maksevõimelisus üheks usaldusväärse näitajaks. Lisaks peab taotlejal olema omafinantseeringu tasumise suutlikkus ja

¹⁷ <https://www.pria.ee/sites/default/files/2022-10/Kliimakindluse%20tagamise%20hindamine.pdf>

¹⁸ EAS teinud kliimakindluse hindamise kohta hea kokkuvõtte <https://eas.ee/wp-content/uploads/2022/06/kliimakindluse-hindamise-juhend.pdf>.

¹⁹ EMTAK <https://emtak.rik.ee/EMTAK/pages/klassifikaatorOtsing.jsp>

suutelisus seda taotlemisel tõendada. Omafinantseeringu määr peab katma abikõlblikest kuludest selle osa, mida toetus ei kata.

Punktis 2 rõhutatakse, et kui taotleja on äriühing, on ta mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja komisjoni soovitusel 2003/361/EÜ, mis käsitleb mikroettevõtete, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlust (ELT L 124, 20.05.2003, lk 36–41) kohaselt. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 artikli 28 kohaselt saavad suurettevõtjad teise prioriteedi turustamise erieesmärgi teostamiseks toetust vaid rahastamisvahendist või InvestEUst. Ettevõtte suuruse kindlaksmääramist on selgitatud EL-i VKEde määratlust käsitlevas teatmikis <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/756d9260-ee54-11ea-991b-01aa75ed71a1> (versioon 03.09.2020).

Punktiga 3 sätestatakse nõue, mille kohaselt peab taotleja olema varem riigieelarvelistest, EL-i või välisabi vahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi maksnud. See nõue täidab EL-i finantshuvide kaitse eesmärgi. Kui tegemist on isikuga, kes ei ole riigi või EL-i ees kohustusi täitnud, siis ei saa teda usaldusväärseks pidada.

Punktiga 4 sätestatakse, et taotleja ei saa sama kulu hüvitamiseks raha riigieelarvelistest, EL-i või välisabi vahenditest – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõike 11 kohaselt võib ühe ja sama tegevuse rahastamiseks taotleda toetust eri fondidest, küll aga peab jälgima, et ühe ja sama kulu hüvitamist ei taotletaks mitmest allikast korraga. Juhul kui taotleja kasutab võimalust rahastada üht tegevust eri fondide või meetmete raames, on ta kohustatud taotluse esitamise korral esitama ka asjakohase teabe. See juhib toetuse taotluse esitamise kaudu haldusorgani tähelepanu kulude topelrahastamise ohule ning tal on võimalik vajaduse korral teha lisakontrolle.

Punktiga 5 sätestatud tingimuse kohaselt ei või taotleja või tema üle valitsevat mõju omava isiku suhtes olla algatatud likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei ole kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust. Kui tegemist on taotlejaga, kelle suhtes on algatatud pankroti- või likvideerimismenetlus, on alust arvata, et ta ei ole võimeline tegevust ellu viima.

Punktiga 6 sätestatakse, et taotleja riikliku maksuvõlg intressita ei ületa 100 eurot või tema riikliku maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksukorralduse seaduse § 14 lõike 5 kohaselt on maksukohustuslasel, huvitatud isikul või asutusel õigus taotleda maksuhaldurilt tõendit maksuvõlgade puudumise kohta. Maksuhaldur on kohustatud väljastama maksuvõlgade puudumise tõendi ka juhul, kui maksukohustuslasel olev kõikide sama maksuhalduri hallatavate maksude võlg, arvestamata haldusaktiga kindlaksmääramata intressi, on väiksem kui 100 eurot või kui maksuvõla tasumine on ajatatud. Tõendit maksuvõlgade puudumise kohta ei väljastata, kui maksukohustuslasel on taotluse täitmise tähtpäeval täitmata maksudeklaratsiooni esitamise kohustus ning maksusummat ei ole määranud ka maksuhaldur. Seega maksuvõlg ei tohi olla suurem kui 100 eurot. Maksureeglite järgi loetakse toetuse taotleja piisavalt usaldusväärseks, et rahastada toetatava tegevuse elluviimist tagatist nõudmata, kui tal ei ole riiklikku maksuvõlga või see on väiksem kui 100 eurot. Seega kui võlg on 99,99 eurot, ei loeta seda võlaks.

Punktiga 7 sätestatakse ehitise ehitamise korral, et ehitise ja selle alune maa peab olema toetuse taotleja omandis või ehitisealusele maale on taotleja kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest.

Punktiga 8 sätestatakse, et kui soetatav seade või vahend paigaldatakse ehitisse, kinnisasjale või seda kasutatakse ehitises, kinnisasjal, siis peab vesiviljelustoodete tootmiseks mõeldud ehitise, kinnisasi olema taotleja otseses valduses asjaõiguslikul või võlaõiguslikul alusel vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest.

Punktiga 9 täpsustatakse, et kui isik on tegelenud hüvede välja petmisega, avaliku võimu otsuste enda kasuks kallutamise või ebaausa majandustegevusega seotud väär- või kuriteo, mille toimepanemise eest on tema kohta kantud kehtivad karistusandmed karistusregistrisse, siis ei saa selline isik toetust taotleda, sest tegemist ei ole õiguskuuleka ja usaldusväärse isikuga ning ta ei vasta toetuse saamise nõuetele. Süüteo koosseisud on sätestatud eesmärgiga hoida ära õigusaktist tuleneva kohustuse õigeaegse või täieliku täitmata jätmise, mille korral kaasneb oluline oht või kahju õigushüvedele või olulistele ühiskondlikele huvidele. Toetuse andmise lubatavuse

kujundamisel on lähtunud *ultima ratio* põhimõttest ehk arvesse võetakse üksnes need isiku teod, mis seavad tõsiselt kahtluse alla tema õiguskäitluse ja usaldusvääruse. Punktiga 9 sätestatakse, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik, kes tegeleb kalapüügiga merel või siseveekogul või kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise, turustamise või hulgi- ja jaemüügiga, ei ole taotluse esitamise kuule vahetult eelnenud 36 kuu jooksul või Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul toime pannud kalapüügiseaduse § 75 lõikes 2 või 3 – loa kalapüük või loa nõuete rikkumine, §-s 76 – GPS- ja muu satelliitjälgimissüsteemi ning videovalvesüsteemi paigaldamise ja andmete esitamise korra rikkumine; § 77 – kalapüügiga seotud andmete esitamise korra rikkumine, § 78 – vaatlaja töö takistamine; või § 78¹ – tõendi varjamine, rikkumine ja kõrvaldamine ning laeva tähistuse, nime või registreerimisnumbri võltsimine ja varjamine; § 79 lõikes 2 või 3 – püütud kala ja veetaime vette tagasi heitmise keelu rikkumine; §-s 81 – kalapüük püügivahendite kohta esitatud nõuete rikkumine; 85 – kalapüük ja veekogus kala püügijärgne hoidmine keelatud ajal ja alal ning püüda keelatud kalaliigi isendite ja alamõõdulise kala püük ning püüda lubatud kala koguse ületamine; § 87 – ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügiga tegelenud ja arvatavalt tegelenud laeva abistamise ning sellise laeva kalapüügil kasutamise nõuete rikkumine; 88 – impordi, ekspordi ja reekspordi nõuete rikkumine; karistusseadustiku §-s 279, 344, 345 või 361 sätestatud süütegu, mida käsitatakse kalapüüginõude tõsise rikkumisena kalapüügiseaduse § 71 lõike 1 punkti 1 tähenduses.

Punktiga 10 sätestatakse, et taotleja ei tohi olla alates 1. jaanuarist 2013 toime pannud karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) §-s 209, 209¹, 210, 389¹, 391, 393 sätestatud rikkumisi seoses EMKF-i või EMKVF-i toetusega: *KarS* § 209 – kelmus, § 209¹ – hankekelmus, § 210 – soodustuskelmus, § 389¹ – maksukohustuse varjamine ja tagastusnõude alusetu suurendamine, § 391 – salakaubavedu, § 393 – ebaseaduslikud toimingud tollisoodustusega kaubaga ja aktsiisikaubaga.

Punktiga 11 sätestatakse, ei ole toime pannud karistusseadustiku §-s 357, 358, 364, 365, 365¹, 365², 367, 368, 368¹⁻⁶, 411, 412 ja 412¹ sätestatud keskkonnavalast süütegu. *KarS* § 357 – kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine, § 358 – kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine ettevaatamatusest, § 364 – keskkonna saastamine, § 365 – keskkonna saastamine ettevaatamatusest, § 365¹ – laevalt saasteainete merre heitmise keelu korduv rikkumine, § 365² – laevalt saasteainete merre heitmise keelu korduv rikkumine ettevaatamatusest, § 367 – kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine, § 368 – kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamatusest, § 368¹ – riikidevahelise jäätmeveo nõuete rikkumine, § 368² – käitise ebaseaduslik käitamine, § 368³ – osoonikihi kaitsmise eesmärgil keelatud aine ja toote käitlemine, § 368⁴ – riikidevahelise jäätmeveo nõuete rikkumine ettevaatamatusest, § 368⁵ – käitise ebaseaduslik käitamine ettevaatamatusest, § 368⁶ – Osoonikihi kaitsmise eesmärgil keelatud aine ja toote käitlemine ettevaatamatusest, § 411 – ebaseaduslik kiirgustegevus, § 412 – kiirgusallika käitlemise nõuete rikkumine või § 412¹ – kiirgusallika käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamatusest.

Punktiga 12 sätestatakse, et toetuse taotlejal, kes tegeleb taotluse esitamise hetkel vesiviljelustoodete tootmisega, välja arvatud vetikakasvatusega, siis on tal oma äritegevusest lähtuvalt (tegeleb toiduga, mis on määruse (EL) nr 1379/2013 I lisas loetletud, on vesiviljeleja või kalapüüdja) asjakohane luba või on ta esitanud asjakohase majandustegevuse teate. Vetikakasvatuse puhul puudub risk loomahaiguste edasikandumiseks, mistõttu see tegevus veterinaarseaduse alusel luba ei vaja, piisab majandustegevuse teatest.

Punktiga 13 sätestatakse, et juhul, kui toetuse taotleja viib ellu paragrahvi 2 lõike 2 punktis 1 nimetatud tegevust ehk plaanib investeringut uue mere-vesiviljeluskasvatuse rajamiseks või olemasoleva laiendamiseks, mille põhitegevusala on kalakasvatus, siis on isikul nimetatud tegevuse elluviimiseks hoonestusluba vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetuseosa maksmisest.

Punkti 14 kohaselt on taotlejal vajaduse korral veeseaduse §-s 187 sätestatud veeluba või §-s 196 sätestatud veekeskkonnariskiga tegevuse registreering. Seda seetõttu, et vesiviljeluseks ja teatud künnistest veevõtuks peab olema luba või registreering.

Eelnõu § 7 lõikega 1 sätestatakse toetuse taotlemine ja nõuded taotlusele.

EMKVF-i toetuse taotluse nõuetekohasust kontrollib PRIA. Taotluse nõuetekohasust kontrollitakse esitatud taotluse ja muude dokumentide ning nendes esitatud andmeid tõendavate dokumentide ja andmekogude alusel ning kohapealse kontrolli käigus. Taotluse nõuetekohasust on õigus kontrollida ka taotlejaga seotud kolmanda isiku juures, kes valdab toetuse saamisega seotud andmeid või dokumente (KTKS § 43). Taotlus ja taotlusega koos esitatavad andmed ja dokumendid peavad sisaldama õiget teavet ning taotleja ei tohi olla korda saatnud pettust. Taotlus jäetakse rahuldamata, kui taotluses või taotluse menetlemise käigus on teadlikult esitatud valeandmeid, mille alusel otsustatakse toetuse andmine või selle suurus (KTKS § 45 lg 6 p 3).

Toetuse taotlemise tähtaja avalikustab PRIA väljaandes Ametlikud Teadaanded. PRIA teatab taotluse esitamise tähtajast sellise arvestusega, et teate avaldamise ja taotluse esitamise tähtaja alguse vahele jääks vähemalt 15 tööpäeva. Vähemalt 15 tööpäeva tähendab, et taotluse esitamise tähtaeg võib olla ka rohkem kui 15 tööpäeva, näiteks 30 tööpäeva. Sellise sõnastusega jäetakse võimalus ettenägematutel põhjustel avada taotlusvoor kiiremini kui näiteks ajakavas esialgu ette nähti. Eelnõu § 2 lõikes 2 nimetatud tegevuste taotlusvoorude kohta teatab PRIA toetuse taotlemise tähtjad eraldi. Ehk PRIA saab avada eraldi taotlusvooru nii investeeringuteks uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamiseks või laiendamiseks, mille põhitegevusala on kalakasvatus kui ka magevee vesiviljeluskasvanduse rekonstrueerimiseks kalade ettekasvatamiseks. Samuti saab PRIA avada eraldi taotlusvooru vesiviljeluskasvanduse keskkonnamõju vähendamise investeeringuteks kui ka taastuva energiaallika kasutuselevõtu investeeringuteks.

Lõikega 2 sätestatakse, et toetuse saamiseks tuleb taotlejal esitada PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu avaldus ning selles esitatud andmeid ja hindamiskriteeriumite täitmist tõendavad dokumendid.

Lõikega 3 sätestatakse andmete ja dokumentide loetelu, mis tuleb taotlejal esitada. EMKVF rakendamisel on uuendusena sisse toodud väljamaksete prognoos toetava tegevuse elluviimise perioodil kuue kuu kaupa. See on vajalik, et hinnata jooksvalt EMKVF-i eelarveliste vahendite kasutamist.

Lõikes 4 sätestatakse, millised andmed sisalduvad äriplaanis, mille esitab taotleja, kes plaanib viia ellu investeeringut uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamiseks või olemasoleva laiendamiseks, mille põhitegevusala on kalakasvatus. Äriplaanis sisalduvad järgmised andmed:

– äriplaani jätkusuutlikkus ja äriplaani idee vastavus meetme eesmärkidele (taotlejal on olemas visioon ettevõtte arengust, seatud on pikaajalised eesmärgid ja kavandatavad tegevused on kooskõlas meetme ja äriplaani eesmärkidega ning taotleja äriplaani elluviimise etapid on üles ehitatud loogiliselt);

– ettevõtluskeskkonna kirjeldus eesmärkide saavutamisel (taotleja on analüüsinud, millised tegurid ja kuidas (sise-, mikro- ja makrokeskkond) mõjutavad tema kavandatavat äritegevust);

– toodangumahu ja toetusega soetatava vara kasutuse kavandamine (kavandatav toodangumaht on realistlik ja kooskõlas olemasolevate ja kavandatavate ressursidega, taotleja on oma äriplaanis kirjeldanud omatoodetud vesiviljelustoodet ja selle tootmisprotsessi);

– turuosa ja turustamisvõimaluste analüüs (toodete ja teenuste nõudluse ja turuosa kujunemine on realistlik ning kooskõlas olemasolevate ja kavandatavate varadega. Ettevõtte konkurendid ja kavandatavad turustuskanalid on põhjalikult kaardistatud);

– ettevõtja finantsvõimekuse kavandamine (ettevõtte rahaline vajadus ja planeeritavad rahastamise allikad, riskid rahastamisallikate kasutamisel ja alternatiivvariandid, planeeritud kulud ja vajalikud investeeringud järgnevas 5 aastaks. Taotlejal on investeeringute rahastamiseks olemas ka omavahendid. Kavandatud kulutused on mõistlikud ja otstarbekad. Taotleja äriplaani ja rahavoogude prognoos on realistlik);

– ettevõtja töötajate pädevus.

Lõikega 5 sätestatakse, millisel juhul ei pea taotleja taastuva energiakasutuselevõtuks esitama energiaauditi. Energiaauditi esitamine pole vajalik järgmistel juhtudel:

1) kui toetuse taotlejal on olemas elektrienergia tarbimise korral taotleja tarbimiskoha taotluse esitamisele vahetult eelnenud kalendriaasta elektrienergia tarbimine; 2) kui toetuse taotlejal on olemas ehitusprojekt, milles on märgitud rajatava ehitise energia tarbimise andmed või; 3) toetuse abil soetatava, ehitatava või renoveeritava objekti energia tarbimine on eristatav sellise muu objekti energia tarbimisest, mida saadakse sama liitumispunkti kaudu.

Lõigetega 6 ja 7 sätestatakse toetuse taotlusega esitatav teave tulemusnäitajate kohta. Ühised tulemusnäitajad tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisast I. Taotlemisel märgitakse tulemusnäitajate prognoos. Eeltoodud näitajate arvulised väärtused tuleb sisestada võimalikult realistlikud, sest hilisemalt projekti elluviimisel oodatakse nende saavutamist.

Lõikes 6 sätestatakse taotlusega esitatavad ühised tulemusnäitajad mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise ja magevee vesiviljeluskasvanduse kaasajastamise investeeringute kohta, mis on loodud uus tootmisvõimsus (tonni aastas) ning mille kohta esitab taotleja prognoositava tootmisvõimsuse.

Lõikes 7 sätestatakse taotlusega esitatavad ühised tulemusnäitajad magevee vesiviljeluskasvanduse kaasajastamise ja taastuva energiaallika kasutuselevõtu investeeringute kohta, mis on tootmisel ressursitõhusust parandanud juriidiliste isikute arv ning mille kohta esitab taotleja prognoositava ressursitõhusust parandanud isikute arvu.

CR17 puhul kogutakse andmeid kui vesiviljelustoodete tootmisega tegelev ettevõtte paigaldab oma energiavajaduse katmiseks päikesepatareid. Selle näitaja kohta andmete esitamiseks teatab toetuse saaja ettevõtte osade/üksuste arvu, kuhu päikesepaneelid paigaldati.²⁰

Lõikega 8 sätestatakse andmete loetelu, mis riigisiseste seirenäitajate osas tuleb taotlejal märkida.

Punkti 1 kohaselt esitab taotleja uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamisel või laiendamisel, mille põhitegevusala on kalakasvatus või magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise tegevuste elluviimisel järgmise teabe: müügitulu taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal ja müügitulu PRIA poolt viimase toetuseosa maksmisele vahetult järgneval majandusaastal. Toetuse taotleja esitab taotlemisel talle teadaoleva info müügitulu osas ja tegelikud tulemused kaks aastat pärast toetatava tegevuse elluviimist ehk PRIA poolt viimase toetuseosa maksmisele vahetult järgneva majandusaasta kohta.

Punkti 2 kohaselt esitab taotleja uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamisel või laiendamisel, mille põhitegevusala on kalakasvatus või magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise tegevuste elluviimisel järgmise teabe: toodangumaht taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal ja toodangumaht PRIA poolt viimase toetuseosa maksmisele vahetult järgneval majandusaastal. Toetuse taotleja esitab taotlemisel talle teadaoleva info toodangumahu osas ja tegelikud tulemused kaks aastat pärast toetatava tegevuse elluviimist ehk PRIA poolt viimase toetuseosa maksmisele vahetult järgneva majandusaasta kohta.

Punkti 3 kohaselt märgib taotleja uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamisel või laiendamisel, mille põhitegevusala on kalakasvatus või magevee vesiviljeluskasvanduse kaasajastamise tegevuste elluviimisega kaasneva vesiviljeluskasvanduse keskkonnamõju vähendamise investeeringu puhul, kas toetatava tegevuse elluviimisel väheneb vesiviljeluskasvanduse tegevusest tulenev negatiivne keskkonnamõju. Samade andmete osas tuleb taotlejal esitada tegelikud tulemused ka üks aasta pärast toetatava tegevuse elluviimist.

Punkti 4 kohaselt märgib taotleja uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamisel või laiendamisel, mille põhitegevusala on kalakasvatus või magevee vesiviljeluskasvanduse kaasajastamise tegevuste elluviimisel, kas toetatava tegevuse elluviimine soodustab vesiviljelusetoodete tootmise digitaliseerimist ja, mis liiki protsessi toetatava tegevuse tulemusena digitaliseeritakse. Samade andmete osas tuleb taotlejal esitada tegelikud tulemused ka üks aasta pärast toetatava tegevuse elluviimist.

Punkti 5 kohaselt märgib taotleja taastuva energiaallika kasutuselevõtu investeeringute korral tootmiseks kasutatava taastuvenergia tootmisvõimsuse osakaalu protsentides ja kilovattides kogu energiatarbimisest taotluse esitamisele vahetult eelnenud kalendriaastal ja prognoositava osakaalu toetatava tegevuse elluviimisele järgneval kalendriaastal. Toetuse taotlemisel esitab taotleja prognoositava tootmisvõimsuse, võttes aluseks oma eelneva tarbimise. Nimetatud andmete olemasolul on võimalik arvutada juba taastuvenergia osakaal protsentides kogu kasvanduses tarbitava elektrienergia osas. Samade andmete osas tuleb taotlejal esitada tegelikud

²⁰ https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/system/files/2023-10/Working-paper-EMFAF-MEF-2021-2027_en.pdf

tulemused ka üks aasta pärast toetatava tegevuse elluviimist. Selliselt on võimalik hinnata vesiviljelussektori taastuvenergia kasutamist üldisemalt.

Taotlejal tuleb ise märkida projekti elluviimise tähtaeg, mis ei tohi olla pikem kui määruuses sätestatu. Kulud on abikõlblikud alates taotluse esitamise päevast kuni 30. juunini 2029, välja arvatud ettevalmistava töö kulu.

Juhul, kui taotleja märgib toetuse taotluse esitamisel lühema tähtaja, kui määruuses sätestatud, siis sellisel juhul PRIA lähtub taotluses märgitud tähtajast, mitte määruuses lubatud maksimaalsest elluviimise tähtajast. Seega on oluline, et toetuse taotleja arvestaks asjaoluga, et tema poolt toetuse taotlusesse märgitud toetatava tegevuse elluviimise tähtaeg saab olema lõpptähtaeg, millest PRIA lähtub.

Eelnõu § 8 lõike 1 kohaselt moodustab PRIA, uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise tegevuse toetuse nõuetekohaste taotluste hindamiseks ekspertidest hindamiskomisjoni, kuhu kuulub muu hulgas majandusvaldkonna asjatundja. Hindamiskomisjon hindab taotleja äriplaani lisas „Mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise ja laiendamise toetuse taotluse hindamise kriteeriumid“ sätestatud hindamiskriteeriumite alusel.

Analoogset lähenemist rakendati Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 vesiviljeluse investeringute soodustamisel, kus lisaks PRIA ekspertidele kaasati valdkonna eksperte, kui sooviti rajada uusi tootmisvõimsusi. Selleks, et Euroopa Liidu maksumaksja raha võimalikult parimal moel panustaks rakenduskava eesmärkide täitmisesse on PRIA-l võimalik viia läbi hindamine, kuhu saab kaasata eksperte, kelle hinnangust tulenevalt on võimalik rahastada avalike vahendite toel neid projekte, mis rakenduskava eesmärke täita suudavad. Kuna toetuse suurus nimetatud tegevusele on maksimaalselt kuni 2 000 000 eurot, siis Eestis suhteliselt uue tegevusvaldkonna arendamise seisukohast on põhjendatud, et avalike vahendeid kasutatakse neis projektides, mis suudavad rakenduskavas püstitatud eesmärke ellu viia. Uute mere-vesiviljeluskasvanduste puhul ei piisa ainult tootmisvõimsuste rajamisest vaid oluline on seejuures ka toetuse abil rajatud uuest või laiendatud tootmisvõimsustest tulenevalt kasvanud toodangu maht.

Lõige 2 sätestab mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise investeeringu nõuetekohaste taotluste hindamisel hindamiskriteeriumite miinimumnõuded: 1) taotlus on saanud iga lisas nimetatud hindamiskriteeriumi eest vähemalt ühe hindepunkti ja 2) taotlus on saanud lisas nimetatud hindamiskriteeriumite eest kokku vähemalt kümme hindepunkti. Kui toetuse taotluse hindamisel annab hindamiskomisjon taotlusele ühes kriteeriumis kuuest, null punkti, loetakse nimetatud taotlus hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele mittevastavaks.

Lõikes 3 sätestatakse, et uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise tegevuse puhul koostab PRIA taotluste paremusjärjestuse lisas sätestatud hindamiskriteeriumite eest antud hindepunktide liitmise teel, lugedes paremaks sellise taotluse, mis on saanud hindamiskriteeriumite alusel suurima koondhinde. Võrdse koondhindega taotluste puhul eelistatakse taotlust, milles taotletav toetuse summa kavandatava tootmismahu kohta on väiksem. Kui taotletava toetuse summa ja tootmismahu suhe on võrdne, eelistatakse ajaliselt varem esitatud taotlust.

Lõigetes 4–7 sätestatakse magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise investeeringu nõuetekohase taotluse hindamiskriteeriumid, millest PRIA lähtub paremusjärjestuse koostamisel. PRIA hindab tegutseva magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise (sh kasvanduse ümberehitamine, seadmete või inventari uuendamine) investeeringu elluviimisel järgmisi asjaolusid:

- 1) tegevuse omafinantseeringu osakaalu, mille puhul hinnatakse omafinantseeringu suurust;
- 2) taotleja pädevust tegevus ellu viia, mille puhul hinnatakse taotleja eelnevat kogemust vesiviljelustoodete tootmise tegevusalal;
- 3) taotleja varasem majandustegevus, mille puhul hinnatakse taotleja müügitulu vesiviljelustoodete tootmise tegevusalal;
- 4) tegevuse panust meetme eesmärkide saavutamisel, mille puhul hinnatakse keskkonnamõju leevendusmeetmeid ja protsesside digitaliseerimist.

Lõike 7 punkti 3 kohaselt jagunevad kaks lisahindepunkti tingimusel, kui toetuse taotleja teeb investeeringud magevee vesiviljeluskasvanduses, mille tulemusel kavandatakse selliseid töid,

mis võimaldavad kalade ettekasvatamist mere-vesiviljeluse tarvis. Siinkohal peetakse silmas liike, mida on võimalik meres kasvatada ehk lisahindepunti ei anta juhul, kui kasvatatakse selliseid liike, mida ei ole võimalik mere-vesiviljeluses toota. Lisahindepunktide andmisel on lähtutud Eesti vesiviljeluse mitmeaastases riiklikus tegevuskavas 2030 sätestatud eesmärgist²¹: säästva mere-vesiviljeluse arendamise strateegiline eesmärk on tõsta merevesiviljeluse mahtu 10 000 tonnini aastas ning vesiviljelussektori üks arengusuundi on mageveekasvanduste senise tegevuse ümberkujundamine kalade ettekasvatamiseks mere-vesiviljeluse tarvis.

Lõike 8 kohaselt hindab PRIA nõuetekohaseid taotlusi ja koostab taotlusvoorus taotluste paremusjärjestuse, lugedes paremaks sellise taotluse, mis on saanud hindamiskriteeriumite alusel suurima koondhinde. Võrdse hindepunktidega taotluste puhul eelistatakse ajaliselt varem esitatud taotlust.

Lõikes 9 sätestatakse, et toetuse taotlusi ei hinnata, kui taotleja viib ellu investeeringut taastuva energiaallika kasutuselevõtuks. Investeeringutele, mida tehakse taastuvenergia kasutuselevõtu suurendamiseks, paremusjärjestust ei koostata ehk kõik nõuetekohased taotlused rahuldatakse kuni selleks tegevuseks eelarvelisi vahendeid jätkub. PRIA lõpetab toetuse taotluste vastuvõtmise hetkest, mil laekunud taotluste põhjal määratud rahaline eelarve ammendub.

Eelnõu § 9 lõike 1 kohaselt teeb PRIA järgnevate investeeringute: uue mere-vesiviljeluskasvanduse rajamise või laiendamise ja magevee vesiviljeluskasvanduse ajakohastamise nõuetekohase taotluse rahuldamise otsuse kalandusturu korraldamise seaduse § 45 lõike 2 punkti 2 alusel. Kui EMKVF-i toetuse taotlus on nõuetekohane ja vastab hindamiskriteeriumi miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse andmiseks ettenähtud vahendite piires hindamistulemuste alusel moodustatud taotluste paremusjärjestusse seatud parimad taotlused. Juhul kui nõuetekohased taotlused on saanud võrdse arvu hindepunkte, lähtub PRIA kalandusturu korraldamise seaduse § 45 lõike 2 punktist 4, mille kohaselt eelistatakse ajaliselt varem esitatud taotlusi.

Lõike 2 kohaselt teeb PRIA taastuva energiaallika kasutuselevõtuks seotud investeeringu korral taotluse rahuldamise otsuse kalandusturu korraldamise seaduse § 45 lõike 3 punkti 2 alusel ehk rahuldatakse nõuetekohased taotlused toetuse andmiseks ettenähtud vahendite piires, eelistades ajaliselt varem esitatud taotlusi.

Lõike 3 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks kalandusturu korraldamise seaduse § 45 lõikes 6 sätestatud taotluse rahuldamata jätmise alused. Kalandusturu korraldamise seaduse § 45 lõikes 6 sätestatu kohaselt tehakse EMKVF-i toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest: 1) toetuse taotleja, taotlus või kavandatav tegevus ei vasta nõuetele, mis on taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele esitatud; 2) toetuse taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealset kontrollimist; 3) taotluses või taotluse menetlemise käigus on teadlikult esitatud valeandmeid, mille alusel otsustatakse toetuse andmine või selle suurus; 4) nõuetekohast taotlust ei ole võimalik rahuldada käesoleva paragrahvi lõike 2, 3, 4 või 5 kohaselt. Kaalutusõigus selle otsuse tegemisel puudub. Kalandusturu korraldamise seaduse § 45 lõike 5 kohaselt võib PRIA taotleja nõusolekul vähendada toetuse summat tingimusel, et saavutatakse tegevuse eesmärgid. Kui taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu põhjendatud. Juhul, kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Lõikega 4 sätestatakse, et PRIA teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse 45 tööpäeva jooksul. Taastuvenergia allika kasutuselevõttuga seotud investeeringu puhul arvestatakse alates nõuetekohase taotluse esitamisest.

Eelnõu § 10 lõigetega 1–8 sätestatakse tingimused, mille alusel peab taotleja korraldama ostumenetluse, et välja selgitada toetatava tegevuse raames elluviidava töö, teenuse või soetatava vara mõistlik maksumus. Olulisel kohal on huvide konflikti vältimine ostumenetluses, st toetuse saaja ei tohi olla seotud ühegi pakkujaga viisil, mis kahjustab või võib hakata kahjustama

²¹ Eesti vesiviljeluse mitmeaastane riiklik tegevuskava <https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2022-07/tegevuskava-vesiviljelus-2030.pdf>

konkurentsi. Lisaks perekondlikele sidemetele tuleks välistada ka majanduslik seotus. Nt kui toetuse saaja ja pakkuja on omavahel seotud läbi omandisuhete või juhtorganite tasandil.

Lõikega 2 sätestatakse piir, mille puhul peab toetuse taotleja kavandatava töö või teenuse või soetatava vara hankimiseks võtma vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust. Hinnapakumuse saamiseks peab toetuse taotleja esitama ettevõtjale pakkumiskutse, kus on kirjeldatud millist tööd, teenust või vara soovitakse. Pakkumiskutsed, mis konkureerivatele ettevõtjatele esitatakse peavad olema identsed ning pakkumiskutsete esitamine peab olema tõendatud, näiteks: pakkumiskutsele on lisatud e-kiri, millega kutse on saadetud. Saadud pakkumused peavad olema võrreldavad ja vastama pakkumiskutses kirjeldatud tööle, teenusele või kaubale. Saadud pakkumused peavad olema tõendatud, näiteks: hinnapakumused on allkirjastatud (digitaalse või omakäelise allkirjaga), või on pakkumusele lisatud pakkumuse saamist tõendav dokument, näiteks: koopia e-kirjast, millega hinnapakumuse saadi, või mõni muu dokument, mis tõendab pakkumuse saamist.

Lõikega 3 sätestatakse, et toetuse taotleja võib küsida alla kolme hinnapakumuse, kui kolme hinnapakumuse küsimine ei ole objektiivselt võimalik.

Lõikega 4 sätestatakse tingimused hinnapakumusele. Väljavalitud hinnapakumuse ei tohi olla põhjendamatult kõrge võrreldes tavaliselt sarnase töö, teenuse või vara eest tasutava hinnaga. Taotleja ei pea valima odavaimat hinnapakumust, kui see on objektiivselt põhjendatud. Tingimus on, et kulu peab olema majanduslikult soodsaim, kuid odavaim hinnapakumine ei pruugi alati tähendada, et kulu on majanduslikult kõige soodsam.

Lõike 5 punktidega 1–5 sätestatakse tingimused millele peab vastama hinnapakumuse juhul kui tellitava töö või teenuse sisuks on ehitamine. Punktides 1–5 nimetatud andmed tuleb täiendavalt lisada lõikes 4 sätestatud andmetele.

Lõikega 6 sätestatakse, et ehitustegevusega seotud hinnaproгноoside ja hinnapakumuse saamiseks tuleb kasutada PRIA poolt koostatud vorme, mis on leitavad PRIA veebilehel.

Lõikega 7 sätestatakse, et taotleja ei või küsida hinnapakumust endaga ega omavahel seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 tähenduses. Isikud on tulumaksuseaduse § 8 tähenduses omavahel seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise üle valitsev mõju. Igal juhul käsitatakse seotud isikutena järgmisi isikuid:

- 1) abikaasad, elukaaslased või otse- või küljjoones sugulased;
- 2) ühte kontserni kuuluvad äriühingud äriseadustiku § 6 tähenduses;
- 3) juriidiline isik ja füüsiline isik, kellele kuulub vähemalt 10% selle juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 4) isikule kuulub koos teiste temaga seotud isikutega kokku üle 50% juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või õigusest juriidilise isiku kasumile;
- 5) juriidilised isikud, kelle aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest üle 50% kuulub ühele ja samale isikule või seotud isikutele;
- 6) isikud, kellele kuulub üle 25% ühe ja sama juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 7) juriidilised isikud, kelle juhatuse või juhatust asendava organi kõik liikmed on ühed ja samad isikud;
- 8) tööandja ja tema töötaja, töötaja abikaasa, elukaaslane või otsejoones sugulane;
- 9) isik on juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige (§ 9), juhtimis- või kontrollorgani liikme abikaasa või otsejoones sugulane.

Lõikega 8 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd, teenust või soetatavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Hankija võib jaotada hanke osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Ostumenetlus tuleb läbi viia tegevuste puhul, mille toetamisel lähtutakse tegelikest kuludest. Seega ühikuhinna alusel toetatavate tegevuste puhul ostumenetlust korraldama ei pea.

Lõike 9 kohaselt ei pea toetuse taotleja valima odavaimat hinnapakumust, kui see on objektiivselt põhjendatud. Objektiivne põhjendus ei saa olla mingi kindla tootemargi või tootja eelistamine. Näiteks on objektiivsed asjaolud mingid spetsiifilised funktsioonid, mis parendavad

seadme kasutusefektiivsust, seadme hooldus- ja garantiitingimused või selle väljavahetamise kiirus seadme rikke korral jms.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse nõuded riigihangete registris tehtava ostumenetluse kohta. Toetuse saaja, kes ei ole hankija RHSi tähenduses, viib riigihangete registris (RHR) läbi vaid menetlusliiki - toetuse saaja ost. Võimalik on tutvuda juhendmaterjalidega Riigi Tugiteenuste Keskuse²² ja Rahandusministeeriumi²³ kodulehel.

Lõikega 1 sätestatakse, et kui kavandatava töö, teenuse või kauba käibemaksuta maksumus on 60 000 eurot või sellest suurem, tuleb ostumenetlus läbi viia elektrooniliselt riigihangete registris olenemata sellest, et taotleja ei ole hankekohuslane riigihangete seaduse mõistes. Hanke läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHSi tähenduses“. Hanke võib läbi viia ka pärast PRIA toetusotsuse saamist, sellisel juhul esitab toetuse saaja toetatava tegevuse eelarve. Ostumenetluse riigihangete registris elektroonselt läbiviimise nõude eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste. Analoogset ostumenetlust rakendatakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“.

Lõikega 2 sätestatakse, et juhul kui taotleja korraldab ostumenetluse pärast taotluse esitamist, tuleb esitada toetuse taotlemisel prognoos. Prognoosis tuleb selgelt tõendada, millisel teel töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakkumus, e-poe väljavõte, eksperthinnang, hinnakiri, informatsioon teenust või kaupa pakkuva ettevõtte koduleheküljelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitatav.

Lõike 3 punktidega 1–3 sätestatakse tingimused ehitustööde maksumuse prognoosile.

Lõike 4 punktidega 1–7 sätestatakse tingimused ostumenetluse korraldamisele riigihangete registris.

Lõikega 5 sätestatakse nõuded hinnapakkumusele.

Lõike 6 punktidega 1–5 sätestatakse tingimused, millele peab vastama hinnapakkumus juhul kui tellitava töö või teenuse sisuks on ehitamine. Punktides 1–5 nimetatud andmed tuleb täiendavalt lisada lõikes 5 sätestatud andmetele.

Lõikega 7 sätestatakse erisus RHR-s ostumenetluse läbiviimisel. Taotleja võib loobuda konkureeriva pakkumuse küsimisest või ostumenetluse korraldamisest RHR-s, kui see pole objektiivselt võimalik. See tähendab, et kui taotlejal pole võimalik saada võrreldavaid hinnapakkumusi, tuleb esitada vastavad põhjendused. Näiteks võib saada takistuseks innovaatiliste ja spetsiifiliste kriteeriumitele vastavate seadmete pakkumise saamise keerukus ja usaldusväärsete pakkujate kitsas turg. See võib tekitada olukorra, kus toetuse taotlejad soovivad soetada seadmeid vesiviljelustoodete tootmiseks, millega tagada suurem tootmismahd, aga turul tegutsevaid ettevõtjaid selles vallas on üksikuid või turul väga spetsiifilisi seadmeid tootvate ettevõtete esindajad ei soovi mingil põhjusel tulla pakkuma läbi RHR keskkonna. Vesiviljelustoodete tootmiseks vajaminevaid seadmeid, tehnoloogiaid toodetakse üldjuhul välisriikides. Selle olukorra vältimiseks on toetuse taotlejal võimalik valida, kas küsitakse eraldi hinnapakkumusi või teha ostumenetlus RHR keskkonnas. Siinkohal peab aga arvestama, et antud lõige on siiski sätestatud erisusena, et mitte takistada eelnõu eesmärkide saavutamist. Tavapärasel olukorras on nõue, et toetuse taotleja viib läbi ostumenetluse RHR keskkonnas, kui tellitava töö või teenuse maksumus on ilma käibemaksuta 60 000 eurot või sellest enam. Erisus on ette nähtud eelkõige selleks, et rakenduskava eesmärke oleks võimalik igal juhul saavutada ka olukorras, kui näiteks seadmete tootjad RHR keskkonda kasutada ei soovi ning nende toodetele turul alternatiiv puudub.

²² <https://www.rtk.ee/toetused-ja-taotlemine/taotlejale-ja-toetuse-saajale/abimaterjalid-ja-juhendid#juhendmaterjalid-2021-2027>

²³ <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused/riigihanked/korduma-kippuvad-kusimused#toetuse-saaja-ost>

Ostumenetluse läbiviimine on kohustuslik tegevuste puhul, millega ei kaasne seadmete ostu, mis tagaksid näiteks seadmete ressursitõhususe suurendamise või suurendaksid kasvatatud kala mahtusid. Seega on RHR keskkonnas toetuse saaja ostu läbiviimine kohustuslik ka taastuenergiaallika seadmete kasutuselevõtul, ehitustegevuse korral, kui tegevuse käibemaksuta maksumus on 60 000 eurot või sellest suurem, olenemata sellest, et toetuse taotleja ei ole hankekohuslane riigihangete seaduse mõistes.

Lõikega 8 sätestatakse, et taotleja ei või jaotada riigihangete keskkonnas teostatavat hanget osadeks eesmärgiga eirata hanke teostamiseks kehtestatud korda või nõudeid, eriti kui hankelepingu esemeks on funktsionaalselt koos toimivad või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või ehitustööd. Hankija võib jaotada riigihangete keskkonnas teostatava hanke osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Lõikega 9 sätestatakse, et lõigetes 1–8 nimetatud nõuded kohalduvad neile toetuse taotlejatele, kelle suhtes ei kohaldata riigihangete seaduses sätestatud nõudeid. Toetuse taotlejad, kelle suhtes kohalduvad riigihangete seadusest tulenevad nõuded, korraldavad oma ostumenetlused vastavalt riigihangete seadusele. Kaupade, teenuste ja tööde, mille hind jääb alla riigihangete piirmäära hankimise korral, juhivad hankijad oma hankekordadest.

Võrreldes EMKF-i perioodiga nõutakse ostumenetluse korraldamist riigihangete registris ka nendelt toetuse taotlejatelt, kes ei ole riigihanke kohuslased riigihangete seaduse mõistes, juhul kui soetatava vara või teenuse käibemaksuta maksumus on 60 000 eurot või sellest suurem. See kehtib ka tegevuste puhul, millega ei kaasne seadmete ostu, mis tagaksid vesiviljeluskasvanduste toodangumahtude suurendamise. RHR keskkonnas toetuse saaja ostu läbiviimine on kohustuslik nii taastuenergiaallika seadmete kasutuselevõtul, ehitustegevuse jne korral. Hanke läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHS-i tähenduses“. Hanke võib läbi viia ka pärast PRIA toetusotsuse saamist, sellisel juhul esitab toetuse saaja toetatava tegevuse eelarve. Viia ostumenetlus läbi elektroonselt riigihangete registris nõude eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste.

Ostumenetlus RHR-s tuleb läbi viia tegevuste puhul, mille toetamisel lähtutakse tegelikest kuludest. Seega ühikuhinna alusel toetatavate tegevuste puhul RHR-s ostumenetlust korraldama ei pea.

Eelnõu §-ga 12 sätestatakse maksetaotluse esitamine.

EMKVF-i toetust makstakse toetuse saajale makseotsuse alusel ja mitte rohkem kui taotletud summa ulatuses. Toetuse maksmise või maksmisest keeldumise otsuse teeb PRIA. PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi. Toetuse maksmisest keeldumise otsuse korral võib PRIA tunnistada taotluse rahuldamise otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks. Toetuse maksmise nõue ei ole toetuse saaja poolt loovutatav ja makstud toetus ei ole toetuse saaja arvelduskontol sundtäidetav (KTKS § 53).

Lõikega 1 sätestatakse toetuse saajale, mis andmed ja dokumendid tuleb esitada vähemalt üks kord aastas PRIA-le koos maksetaotlusega pärast toetatava tegevuse täielikku või osadena ellu viimist ja selle eest täielikult või osaliselt tasumist. Maksetaotluse esitamine vähemalt üks kord aastas on vajalik, et hinnata jooksvalt EMKVF-i vahendite kasutamist. Maksetaotluste igaaastane esitamine annab ülevaate taotleja poolt plaanitavate toetatavate tegevuste ellu viimisest ning võimaldab korraldusasutusel Euroopa Komisjonile edastada adekvaatse teabe EMKVF-i vahendite kasutuse kohta. Maksetaotlusega tuleb esitada elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu järgmised dokumendid:

1) selle isiku väljastatud arve-saateleht või arve, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse või soetas vara;

- 2) punktis 1 nimetatud arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte;
- 3) selle isiku väljastatud osutatud teenuse või tehtud töö üleandmist-vastuvõtmist tõendav dokument, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse;
- 4) töövõtu- või käsundusleping selle isikuga, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse;
- 5) kulutuste tegemist tõendav muu dokument.

Lõikega 2 sätestatakse, millised andmed peab toetuse saaja esitama maksetaotluses. Taotleja esitab järgmised andmed: 1) toetuse saaja ärinimi, äriregistri kood ja selle taotluse viitenumber, mille kohta maksetaotlus esitatakse; 2) teave tehtud toetatava tegevuse maksumuse ja selle osalise või täieliku tasumise kohta; 3) teave toetatava tegevuse elluviimist tõendavate dokumentide kohta; 4) andmed toetatava tegevuse kogumaksumuse muutumise kohta.

Lõikega 3 sätestatakse taotlejale, et maksetaotlusega esitatud arve-saatelehel või arvel ning osutatud teenuse või tehtud töö üleandmist-vastuvõtmist tõendaval dokumendil näidatud tehingu sisu vastab arve väljastanud isiku hinnapakumusele. Teenuse või kauba eest koostatud arve peab sisaldama samu andmeid, mis on kantud hinnapakumusele või kalkulatsioonile, näiteks kui hinnapakumusel on märgitud teenuse sisuks arvutikoolitus, siis peab ka arvel olema märgitud teenuse sisuks arvutikoolitus. Kuludokumentide võrdlemisel peab olema PRIA-l võimalik tuvastada, et tasuti konkreetse arve eest ja teenuse sisuks on nimetatud teenus või kaup, millele hinnapakumus on küsitud või kalkulatsioon koostatud.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja kord. PRIA kontrollib vastuvõetud maksetaotluses ja kulusid tõendavates dokumentides esitatud andmete õigsust ning ellu viidud toetatava tegevuse vastavust toetuse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele, taotluses toodud kavatsusele, Euroopa Liidu asjakohastele õigusaktidele, kalandusturu korraldamise seadusele ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele.

PRIA teeb toetuse maksmise või maksmisest keeldumise otsuse KTKS-i § 53 lõike 2 alusel 25 tööpäeva jooksul alates maksetaotluse ja nõuetele vastavate dokumentide esitamisest arvates. PRIA teeb väljamakse toetuse saajale kümne tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmise otsuse tegemisest.

KTKS-i § 7 lõike 7 kohaselt loetakse kalandusturu korraldamise abinõu rakendamisega seotud otsus või muu menetlusdokument haldusmenetluse seaduse § 27 lõike 2 punktides 3 ja 4 nimetatata isikule elektrooniliselt kätte toimetatuks, kui selle isiku avaldatud elektronposti aadressile on e-teenuse keskkonnas saadetud otsus, otsuse väljavõte või muu menetlusdokument või teade nimetatud dokumentide kättesaadavaks tegemise kohta. Seega tehakse maksmise või maksmisest keeldumise otsus teatavaks elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonnas.

Toetuse andmisega seotud andmeid, dokumente ja muid tõendeid säilitatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 82 sätestatu kohaselt. Kõnealuse artikli kohaselt tuleb kõiki tõendavaid dokumente, mis on seotud fondidest toetust saava tegevusega, säilitada asjakohasel tasemel viie aasta jooksul alates selle aasta 31. detsembrist, mil korraldusasutus tegi toetuse saajale viimase makse. Nimetatud tähtaja algusest ja lõpust teavitab toetuse saajat PRIA, küll aga katkeb tähtaeg Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 82 lõike 2 kohaselt kohtumenetluse korral või komisjoni taotlusel.

PRIA teeb toetuse saaja esitatud maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kolme kuu jooksul arvates eelnõu § 12 nimetatud nõuetekohaste dokumentide saamisest. PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest. Toetuse maksmisest keeldumise otsuse korral tunnistab PRIA taotluse rahuldamise otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks.

PRIA võib nõuda toetuse saajalt toetuse osa kohest tagastamist, mille kasutamine ei vasta selle sihtotstarbele. Muuhulgas ei vasta toetuse osa kasutamine selle sihtotstarbele, kui toetatav tegevus on odavnenud ja toetuse taotleja on kasutanud omafinantseeringu osa katmiseks teisi riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või Euroopa Liidu institutsioonide või fondide vahendeid ning pooled ei ole odavnemise tõttu ülejääva toetuse osa osas kokku leppinud selle muutmises. Antud sätte üks mõte seisneb selles, et nii toetuse saaja kui ka PRIA peavad arvestama, et sama investeeringu puhul ei tohi avalike vahendite osakaal minna suuremaks kui 100%. Nimetatud

olukord võib tekkida sellisel juhul, kui toetuse saaja kasutab sama investeeringu elluviimisel samaaegselt EMKVF rahalisi vahendeid nii tagastamatu abi vormis kui ka rahastamisvahendist (*financial instrument*). Sõltumata sellest kui suurel määral erinevaid EMKVF toetusemehhanisme kasutatakse samas projektis, siis tuleb arvestada sellega, et EMKVF rahaliste vahendite osakaal kokku investeeringul ei ületada 100%. Juhul kui projekti elluviimise käigus peaks selguma, et tööde elluviimise käigus soetatav vara, töö vms odavneb, siis kahe erineva toetuseliigi omavahelisel kombineerimisel võib avalike vahendite osakaal minna suuremaks kui 100%. Juhul, kui selline olukord peaks ilmnema, siis on PRIA-l õigus toetuse määra vähendada sellises osas, et avalike vahendite osakaal ei ületa projekti elluviimisel kokku 100%, ehk kõigi kombineeritud vormide kasutamisega antavate toetuste kogusumma ei või olla suurem asjaomase kuluartikli kogusummast.

Eelnõu § 14 lõikega 1 sätestatakse, et toetuse saaja peab tagama toetatava tegevuse kestuse, sealhulgas säilitab ehitatud, renoveeritud või soetatud vara ja kasutab seda sihtotstarbeliselt, mõistlikult ning kõige säästlikumal viisil vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. Toetuse saaja käesoleva määruse tähenduses on toetuse taotleja, kelle toetuse taotlus on rahuldatud. Toetuse sihtotstarbeline kasutamine tähendab, et kõik tehtud kulutused peavad olema suunatud toetatava tegevuse elluviimisele. Toetuse saajal on kohustus kasutada toetust kõige säästlikumal viisil. See ei tähenda, et toetuse saaja peab igal juhul eelistama kõige odavamaid väljaminekuid, vaid kulutuste tegemisel tuleb näha ette vaid need kulutused, mis on toetatava tegevuse elluviimiseks vajalikud ning võimaldavad toetatavat tegevust ka efektiivselt ellu viia. Toetuse saajal on tegevuse kestuse kohustus viis aastat peale PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmist ehk peale tegevuse elluviimist ja kogu toetuseks määratud raha kättesaamist.

Lõikega 2 sätestatakse, et toetuse saaja täidab sihipärase kasutamise perioodi lõpuni järgmisi kohustusi:

- 1) täidab § 6 lõike 3 punktides 5 ja 9–13 sätestatud taotlejale esitatavaid nõudeid;
- 2) eristab selgelt oma raamatupidamises toetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest. Antud nõude puhul kontrollitakse, kas toetuse saaja poolt soetatud põhivaralised investeeringud on arvele võetud vastavatel põhivara tunnustega kontodel ning muud kulud kulukontodel. Nimetatud nõudest ei tulene kohustust mingi konkreetne toetusega seotud vara põhivarana arvele võtta vaid see, et projektiga seotud dokumentid peavad olema muudest dokumentidest eristatavad. Selleks võib kasutada näiteks raamatupidamislikku koodi;
- 3) võimaldab teha auditit, teostada järelevalvet või teha muud toetuse saamisega seotud kontrolli ning osutab selleks igakülgset abi, sealhulgas võimaldab viibida toetuse saaja kinnisasjal, ehitises ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja vara kohapeal;
- 4) esitab auditi tegemiseks, järelevalve teostamiseks või muu kontrolli tegemiseks vajalikud andmed ja dokumentid määratud tähtaja jooksul;
- 5) teavitab PRIA-t taotluses esitatud või toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või tegevuse elluviimist takistavast asjaolust, sealhulgas tegevusega seotud vara üleandmisest teisele isikule;
- 6) näitab avalikkusele, et tegemist on Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi kooskõlas regionaalministri 19. juuli 2023. a määrusega nr 45 „Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021–2027 toetuse objekti tähistamise ning Euroopa Liidu osalusele viitamise tingimused ja kord“.

Lõikega 3 sätestatakse toetuse saajale lisakohustused, mille kohaselt peab:

- 1) viima ellu toetatava tegevuse ja esitama kõik tegevusega seotud kuludokumentid taotluse rahuldamise otsuses nimetatud tähtpäevaks, ent hiljemalt kahe aasta pärast arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest;
- 2) täitma § 6 lõike 3 punktides 4 ja 6 sätestatud taotlejale esitatavaid nõudeid kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni;
- 3) tagama PRIA-le riigihangete registris juurdepääsu ostumenetlusele;

- 4) tagama, et hiljemalt esimese maksetaotluse esitamise ajaks on ehitusluba või ehitusteatis ehtisregistrist kättesaadav, kui see on nõutud ehitusseadustiku kohaselt;
- 5) tagama, et hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks on ehitise kasutusluba või kasutusteatis ehtisregistrist kättesaadav, kui see on nõutud ehitusseadustiku kohaselt;
- 6) esitama PRIA määratud tähtjaks toetatava tegevuse tulemuslikkuse hindamiseks § 7 lõigetes 6–8 nimetatud andmed;
- 7) esitama § 7 lõikes 6 ning lõike 8 punktides 1 ja 2 nimetatud tulemus- ja seirenäitajate tegelikud tulemused kaks aastat pärast toetatava tegevuse elluviimist;
- 8) esitama § 7 lõike 7 ja lõike 8 punktides 3–5 nimetatud tulemus- ja seirenäitajate tegelikud tulemused üks aasta pärast toetatava tegevuse elluviimist;
- 9) teavitama PRIA-t kalandusturu korraldamise seaduse § 46 lõikes 4 sätestatust kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni. Tulenevalt kalandusturu korraldamise seaduse § 46 lõikest 4 võib põhjendatud juhul asendada EMKVF-i toetuse abil soetatava asja või tellitava teenuse teise samaliigilise asja või teenusega või muuta kavandatud ehitustöid taotluse rahuldamise otsust muutmata tingimustel, et saavutatakse toetuse andmise eesmärgid. Tuleb arvestada, et muutuda ei tohi:
 - 1) asja või ehitise kasutamise otstarve; 2) teenuse sisu või tulemus; 3) ehitise algselt kavandatud omadused.

Kõik toetusest hüvitatavad kulud peavad olema abikõlblikud. Selline üldine kohustus tuleneb EMKVF-i eesmärkidest ning EL-i eelarve kaitse eesmärgist. Kui toetust ei kasutata sihtotstarbeliselt, ei ole võimalik fondi eesmarke saavutada. Hüvitatavad kulud peavad vastama ka abikõlblikkuse nõuetele. Üldised abikõlblikkuse nõuded tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklist 65. Lihtsustatud kulumeetodi ühikuhinna alusel hüvitamise korral kuludokumente ei esitata ega kontrollita.

Eelnõu §-ga 15 muudetakse regionaal- ja põllumajandusministri 15. novembri 2024. a määrust nr 68 „Perioodi 2021–2027 kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemisinvesteeringute toetus“. Määruse muudatusega täiendatakse päikeseenergia allikast elektrienergia tootmiseks kasutatava tootmiseseadme ühikuhinna komponente. Ühikuhind sisaldab projekteerimiseks, soetamiseks ja paigaldamiseks tehtud kulusid.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.02.2021, lk 159), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1139, millega luuakse Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond ja muudetakse määrust (EL) 2017/1004 (ELT L 247, 13.07.2021, lk 1–49).

4. Määruse mõjud

Määrusel on oluline sotsiaalmajanduslik mõju, hõlmates regionaalarengut ja riigi (toidu)julgeolekut läbi kohaliku toiduga varustatuse tagamise kaudu. Mõju riigiasutuste töökorraldusele on keskmine. Määrusel puudub oluline mõju riigi välissuhetele, kohaliku omavalitsuse korraldusele. Määrusega kaasnevad mõjud on seotud ka keskkonnaalaste teguritega. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni valitsuste vahelise kliimamuutuste rühma neljandas hindamisaruandes nimetatud eesmärkide saavutamiseks võttis komisjon vastu edenemiskava „Konkurentsivõimeline vähese CO₂-heitega majandus aastaks 2050”, milles komisjon sätestas kulutõhusa viisi üldise heite vajalikul määral vähendamiseks liidus 2050. aastaks. Samuti panustatakse meetme keskkonnasäästlikkusele ja ressursitõhususe suurendamisele suunatud

tegevustega „Eesti 2035“ majanduse ja kliima strateegilisse eesmärki, mis on seotud üleminekuga kliimaneutraalsele energiatootmisele tagades energiatulgeoleku ning võtta kasutusele ringmajanduse põhimõtteid.²⁴ Eestis on kohaliku ressursi väärindamise ressursitootlikkus väga väike (0,56 eurot kg kohta 2017. aastal). Selleks tulebki jätkuvalt suuremat rõhku panna keskkonnahoidlikele tehnoloogiatele ja ärimudelitele ning kohalike ressursside ja teise toorme suuremale ja keskkonnahoidlikule väärindamisele.²⁵

2023. aastal esitati Eesti kasvuhoonegaaside inventuuri ja seda selgitavate trendide kokkuvõtte Euroopa Komisjonile EIONET keskkonnas. Võrreldes 1990. aastaga on Eesti KHG koguheide vähenenud umbes 68,5% võrra. Arvestades ka maakasutuse ja metsanduse sektorit, on koguheite vähenemine ligi 57,3%²⁶, on Eesti majandus siiski üks heitemahukamaid Euroopas. Elanikkonna tervise ja töövõime tagamiseks on oluline hea keskkonnaseisundi tagamine. Taastuenergia osatähtsus on energia lõpptarbimises 30% ehk märgatavalt üle Euroopas keskmise (18%).¹⁶

Määruse sihtrühm ja otsesed kasusaajad on äriühing, füüsilisest isikust ettevõtja või kalandusturu korraldamise seaduse kohaselt tunnustatud vesiviljelussektori tootjaorganisatsioon, kuhu kuulub määruse väljatöötamise hetkel kaheksa ettevõtet. Põllumajandus- ja Toiduameti poolt tunnustatud ehk tegevusloaga kalakasvandusi on Eestis 26 ning vähikasvandusi 19. Nendest tegutsevaid ettevõtteid on Eestis ca 30, kus on töötajate aastakeskmise arv ca 50 inimest.²⁷ Arvestades asjaolu, et kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemise tegevusloaga ettevõtjaid on Põllumajandus- ja Toiduameti riiklikus toidu ja sööda käitlejate registris määruse eelnõu väljatöötamise hetkel 107 ettevõtjat 112 tegevusloaga tegevuskohas, kes osaliselt on sõltuvad imporditud vesiviljelustoodetest, on kaudne mõju ka nendele tööstustele. Osad vesiviljelustooteid käitlevad ettevõtjad kasvatavad veorganisme (kalu või vähke) ning väärindavad hilisemas faasis oma toodangut. Merevetikaid töötlevad lisaaine saamiseks üksikud ettevõtjad. Kuna määruse sihtrühm on ka alustavad merekalade kasvatamisega tegelevad ettevõtjad, siis investeeringute elluviimisel sektoris hõivatute arv tõenäoliselt suureneb, mis omakorda võib tõsta tööhõive vajadust sektorites, sõltuvalt vesiviljelustoodangust (HoReCa, töötlemine, kaubandus jms). Toodangumahtude suurendamine ja tehnoloogia parem rakendamine vesiviljeluses aitab kaasa Euroopa Liidu strateegia „Talust taldrikule“ toiduga kindlustatuse ning kestliku toidutootmise tagamisele ning Euroopa Liidu rohelise kokkuleppe õiglase, tervisliku ja keskkonnahoidliku toidusüsteemi kujundamisele.

Määrusega soovitakse toetada juba tegutsevaid vesiviljelussektoris tegutsevaid ettevõtjaid ning uusi alustavaid ettevõtjaid, kes soovivad alustada merevesiviljelustoodete tootmisega e. põhitegevusalal kalakasvatusega. Oluline on, et ressursside väärindamisel ja loodusvarade kasutamisel tagatakse ökosüsteemide elujõulisus ja elurikkuse säilimine läbi keskkonnasäästliku tootmise ning arvestatakse laiemalt ka keskkonna- ja sotsiaalmajanduslike mõjudega. Täna on kliimakriisis konkurentsivõimelisuse tagamisel hädavajalik parandada ettevõtete ressursi-, sh energiatõhusust, näiteks tööstussümbioosi, digitaliseerimise ja senisest ressursitõhusamate tehnoloogiate kasutuselevõtu kaudu (nt kasutada kalade kasvatamisel olemasolevat veeressurssi maksimaalsel määral). Keskkonnahoidlikum ja kulutõhusam energiakasutus toetab ettevõtete kasumlikkuse kasvu, aitab vähendada sõltuvust kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidest ning kiirendab taastumatute ressursside asendamist kooskõlas ELi kliimaeesmärkidega.

Üheks uueks suunaks vesiviljelussektoris on digitaliseerimise toetamine teiste toetatavate tegevuste raames. Digitaliseerimine on üheks olulisemaks trendiks olnud viimase viie aasta

²⁴ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/tegevuskava/majandus-ja-kliima>

²⁵ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/arenguvajadused#elurikkus>

²⁶ <https://kliimaministeerium.ee/rohereform-kliima/kasvuhoonegaasid>

²⁷ Statistikaameti andmed 25. mai 2024. a https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-tulud-kulud-kasum_aastastatistika/EM001

jooksul. Selle käigus saab võtta kasutusele digitaalsed tehnoloogiad, mis võimaldavad kiiret tootearendust, efektiivset logistikat ja suuremat individualiseeritust. Selline lähenemine aitab suurendada turuosa ning kontrollida tõhusamalt loodavat väärtust (*value capture*). Digitaalsete tehnoloogiate pakutavate hüvede kasutamine ja tarbijate ootustele vastamine nõuab investeringuid tootmiseladmetesse. Riikidelt eeldab see turutõrgete korral aktiivset sekkumist. Neljanda tööstusrevolutsiooniga seonduvalt on Euroopa Liidu reindustrialiseerimise kavas kesksel kohal digitaaltehnoogiatega laialdane kasutuselevõtt. Nn tööstuse digitaliseerimise efekt peaks avalduma nii efektiivsuses, paindlikkuses, suuremas tootlikkuses kui ka paranevas konkurentsivõimes. Piisava paindlikkusega peab innovatsiooni rakendamist toetama ka poliitikakujundamine (nt *policy hack*, *policy lab* vms lähenemine). Digitaliseerimise eeldatavaks tulemuseks on muuhulgas piiride hägustumine traditsioonilise tööstuse ning teenuste sektori vahel, muutes seni toimunud väärtusahelaid ning väärtuse loomise viise. See omakorda viib tootlikkuse tõusu ning konkurentsivõime paranemiseni.⁶ Uuringud on tõestanud, et organisatsioonimuutuste ja digitaaltehnoogiatega kombinatsioon võib parandada ettevõtte tulemusi erinevates valdkondades, seepärast pole selle tulemuslikkust võimalik hinnata üheainsa mõõdikuga. Üldjoontes paraneb tulemuslikkus järgmistes valdkondades: suuremad tulud, efektiivsus ja kulude vähendamine, kiirem ja tulemuslikum innovatsioon, parem teadmiste ja andmete kogumine, jagamine ja kasutamine, klientide suurem kaasamine ja klienditeeninduse parendamine ning kokkuvõttes ettevõtte jätkusuutlikkus digitaliseerivas keskkonnas.²⁸ Bughin et al. (2017) uuris ettevõtte majandustulemuste muutust, võttes vaatluse alla digitaliseerimise ettevõtte viies dimensioonis: 1) tooted ja teenused, 2) turundus ja turustuskanalid, 3) äriprotsessid, 4) tarneahelad ning 5) ökosüsteem ja uued turule sisenejad. Uuringu tulemusena järeldati, et ettevõtte digitaliseerimine mõjutab oluliselt majandustulemusi ning need ettevõtted, kes on võrreldes konkurentidega vähem digitaliseeritud, võivad oodata märkimisväärset langust käibes ja kasumis.²⁹

Euroopa Komisjoni andmetel kasutab digitaliseerimise võtmes suurandmeid iga kümnes Eesti ettevõtte (Euroopa Liidu keskmine 14 protsenti), tehisintellekti lahendusi vaid kolm protsenti (Euroopa Liidus 8 protsenti). Mujal Euroopas investeeritakse uutesse tehnoloogiatesse suuri summasid, kuid Eesti ettevõtete kõrgtehnoogia kasutamise tase jääb aga kaugele digikümnendiks seatud 75-protsendilisest eesmärgist.

Vesiviljelussektori jätkusuutlikkuse tagamise üheks võtmeteguriks on jätkuvalt ühistegevus, mistõttu on vajalik suurendada tootjaorganisatsioonide konkurentsivõimet. PõKa 2030 eesmärkide saavutamise ühe tegevusena on nimetatud ühisinvesteeringute ja algatuste toetamine, mille tulemusena saavutatakse sektoris mastaabisääst ja konkurentsieelised. Seda toetab ka Eesti vesiviljeluse mitmeaastane riiklik tegevuskava 2030. Tootjaorganisatsiooni peamine suunitlus on koondada väikesed tootmismahud suuremaks kogumiks, et kindlustada stabiilsem logistika- ja tarneahel toodete kättesaadavaks muutmisel ning saavutada juurdepääs parematele turustamisvõimalustele, panustades enda tegevusega jätkusuutlikku toidutootmist käsitlevatesse ja nullreostuse strateegiatesse. Seetõttu on riigi roll toetada neid ühisinvesteeringuid ja algatusi, mis viivad selliste muutusteni sektoris, et saavutatakse mastaabisääst ja konkurentsieelised ning ühtlasi toetaksid ELi poolt seatud poliitilisi eesmärgi, seda nii kliima- ja keskkonnaprobleemide, kui ka toiduga kindlustamise osas. Ühistegevuse soodustamine on üks Euroopa Liidu kalanduspoliitika eesmärkidest.

Määruse eelnõu jõustumisel taotleja ega PRIA halduskoormus seoses toetuse taotluse jt seotud dokumentide esitamise ja menetlemisega võrreldes EMKF rakendusperioodiga oluliselt ei muutu. Taotluse, maksetaotluse jt dokumentide esitamine ja menetlemine toimub elektroonselt. Jätkub minimaalselt kohustuslike mõõdikute kohta andmete kogumine, mis aitavad EMKVF

²⁸ Nele Kaldvee (2019) magistritöö „Digiküpsuse ja digitehnoloogiate mõju hindamine Eesti ettevõtete näitel“, juhendaja Mait Rungi

²⁹ Bughin, J., LaBerge, L., Mellbye, A. (2017) „The Case of Digital Reinvention. McKinsey Quarterly“ Vol. 2, 1-15

rakenduskava tulemusi paremini hinnata. Fondide rakendamise puhul on eesmärgiks rahakasutuse läbipaistvus ning maksumaksja raha tõhusam kasutus nii ettevõtja kui fondi vaates. Võrreldes EMKF-i perioodiga nõutakse ostumenetluse korraldamist riigihangete registris ka nendelt toetuse taotlejatelt, kes ei ole riigihanke kohuslased riigihangete seaduse mõistes, juhul kui soetatava vara või teenuse maht on 60 000 eurot või sellest suurem. Hanke läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHSi tähenduses“. Registri kaudu ostumenetluse läbiviimisel sobib ka üks pakkuja, kuna protsess on avalik ning seetõttu ei ole tingimata vaja kolme pakkujat leida nii nagu see oli olnud näiteks EMKF meetmete rakendamisel. Ehk teisisõnu pakkujate hulk sõltub sellest, kui palju on huvilisi RHR keskkonnas oma teenust, tööd või toodet pakkumas. Toetuse saajana ei pea enam eraldi hinnapakumisi turult küsima vaid saab juba ühe korraga kõik vajaliku info sisestada riigihangete registrisse. Samuti võib toetuse saaja kutsuda pakumisi tegema neid ettevõtjaid, kes võiksid talle näiteks sobiva seadme tarnida.

Toetuse saaja ostu korral RHR keskkonnas võib esmasel kasutusel minna mõningane aeg riigihangete registri süsteemi tundma õppimisele, kuid arvestades, et toetust taotlevatest ettevõtjatest on olnud varasemalt korduvtaotlejad ning uued merevesiviljelusega alustavad ettevõtjad pigem kasutavad EMKVF rahalisi vahendeid ka tulevikus, siis saavad edaspidi need ettevõtjad juba paremini süsteemis toimetatud ning täiendavat halduskoormust sellega kellelegi ei kaasne. PRIA ei nõua toetuse taotlejatelt suuremate investeeringute korral erinevaid ja omavahel võrreldavaid hinnapakumisi.

Toetuse saaja saab riigihangete registrisse märkida ka hanke kõrvaldamise alused ning kvalifitseerimistingimused. Nii saab toetuse saaja ise täpselt kirjeldada, millist seadet, teenust jne ta saada soovib ning on võimalik sisestada enda soovidele vastavad tingimused ostetava eseme, töö või teenuse kohta ning pakkujad teevad oma pakumised vastavalt sellele. Analoogset ostumenetlust rakendatakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ alusel rakendatavatel meetmetel.

Määruse eelnõu kohaselt on loodud erisus, mille puhul võib taotleja loobuda konkureerivate pakumuste küsimisest või ostumenetluse korraldamisest riigihangete registris, kui see ei ole objektiivselt võimalik, eelkõige kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljusus. Sellega on välistatud asjaolu, mille kohaselt toetuse taotleja ei saaks justkui omale sobivat investeeringut teha.

2021. aastal Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (PõKa 2030)³⁰ kohaselt on oluline luua tingimused majanduslikult elujõulisemale ja konkurentsivõimelisemale vesiviljelussektorile. Üheks säästva merevesiviljeluse arendamise strateegiliseks eesmärgiks on PõKa 2030 kohaselt tõsta avamere vesiviljeluse maht 10 000 tonni juurdekasvuni aastas. Rakenduskava kohaselt soovitakse selle eesmärgi täitmisele kaasa aidata 6400 tonni tootmisvõimsuse rajamisega.

Mõju regionaalarengule ja maapiirkondadele. Eelnõu omab positiivset mõju maapiirkonna konkurentsivõimele, sest sihtrühma ettevõtjad paiknevad üle Eesti, nii maa- kui linnapiirkonnas. Mere-vesiviljeluse arendamisel on hetkel saadud hoonestuslubasid Saaremaale, mistõttu on lähiaastatel näha mõningast töökohtade arvu tõusu selles piirkonnas. Mere-vesiviljeluseks saab lugeda ka sellist tüüpi kasvandusi, mis kasutavad merevett aga paiknevad maismaal.³¹

Toetuse sihtrühmaks on juba tegutsevad vesiviljelustoodete tootmisega tegelevad ettevõtjad kui ka need, kes soovivad alles alustada mere-vesiviljeluse arendamisega kala kasvatamise eesmärgil.

³⁰ PõKa 2030 www.agri.ee/poka-2030

³¹ <https://www.sciencedirect.com/topics/agricultural-and-biological-sciences/mariculture>

Ettevõtted, kus tegeletakse kalapüügiga, vesiviljelustoodete tootmise või kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemisega, paiknevad üle Eesti kõigis maakondades, mis võimaldab seeläbi eelnõu jõustumisel tõsta konkurentsivõimet Eesti erinevates piirkondades paiknevates ettevõtetes. Maapiirkonna elaniku SKP elaniku kohta eurodes võib suurendada ning suhtelise vaesuse piir maapiirkonnas (protsent) langeda, kui üle Eesti paiknevad ettevõtjad on konkurentsivõimelised ja müügitegevuses edukad. Toidutootmine on riigi julgeoleku strateegiline osa. Kaudselt mõjutab toodangumahu kasv lisaks vesiviljelustoodete tootmisele ka neid ettevõtteid, kes tegelevad vesiviljelustoodete töötlemisega. Seega on kaudne mõju palju suurem.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele on väike. Määruse rakendamisega kaasneb PRIA-le mõningane lühiajaline lisakoormus toetuse taotluste vastuvõtmiseks vajaliku infotehnoloogilise lahenduse seadistamiseks, kuid see ei ületa kompetentsi piire, kuna PRIA omab selles vallas pikaajast kogemust. Taotlus ja maksetaotlus esitatakse elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu ning menetlusprotsess on kujundatud selliselt, et taotleja ja menetleja halduskoormus oleks võimalikult väike. PRIA on valitsusasutus, mis Euroopa Liidu makseagentuurina tegutsenud toetuste väljamaksmisel üle 20 aasta. Toetuse saaja ei pea enam suuremate investeringute korral hinnapakkumisi eraldi turult küsima vaid saab kõik vajaliku info sisestada riigihangete registrisse. Toetuse saaja ostu riigihangete registris kontrollib PRIA.

Määrusel puudub mõju riigikaitsele ja välissuhetele, siseturvalisusele, kohaliku omavalitsuse korraldusele, elukeskkonnale ja infoühiskonnale, haridusele, kultuurile ja spordile. Eelnimetatud mõju ulatus, sagedus ja ebasoovitava mõju avaldumise risk on väike. Riigi välissuhted võivad mõningal määral mõjutada ekspordi sihtturgude valikut või edenemist sihtturgudel. Kuid seda pigem siis, kui toodangumahud hakkavad suurenema. Kaks kolmandikku kalatoodete ekspordist suundub EL-i välistesse riikidesse, millest Eestis toodetud vesiviljelustoodete osakaal on väga marginaalne.

Meedet ei loeta määruse (EL) 2021/1139 artikkel 10 lõike 2 kohaselt riigiabiks, sest see on suunatud vesiviljelussektori edendamiseks.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Meedet rahastatakse rakenduskavas kirjeldatud tavapärase korra alusel, mil meetme eelarvest 70% kaetakse Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondist ning 30% Eesti Vabariigi eelarvest. Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulusid ega tulusid riigieelarvele. Rakendamisega seotud kulud planeeritakse tavapäraselt Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves biomajanduse programmis.

Perioodi 2021–2027 vesiviljeluse investeringutoetuse“ meetme rakendamisega seotud kulud on abikõlblikud ja rahastatavad EMKVF vahenditest. Meetme eelarve on kokku 9 000 000 eurot, millest 70% ehk 6 300 000 eurot kaetakse EMKVF vahenditest ning 30% ehk 2 700 000 eurot Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile eraldatud riigieelarvelistest vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Vesiviljelustoodete tootmisega tegelevate ettevõtjate esindajatega ning erialaorganisatsioonidega (Eesti Vesiviljelejate Liit; Eesti Kala- ja Vähikasvatavate Liit) on toimunud eelnõu asjaoludega seoses arutelukohtumised, kellele eelnevalt on eelnõu töödokumendi kavandit ka tutvustatud.

Samuti on eelnõu valmimise osas informeeritud vesiviljelustoodete tootmise tunnustatud tootjaorganisatsiooni esindajat. Eelnõu väljatöötamisel on konsulteeritud nii kliimakindluse, energia- ja digiauditi ekspertidega, lisaks nii Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kui ka Kliimaministeeriumi ekspertidega.

Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021–2027 seirekomisjon kooskõlastas toetatava tegevuse valimise meetodika (eelnõu paragrahvid: 2, 6, 7, 8 ja 9) ajavahemikul 26. november kuni 10. detsember 2024. a.

Määruse eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile ning e-posti teel arvamuse esitamiseks PRIA-le. Eesti Avamere Vesiviljelejate Ühistu TÜ, Riigimetsa Majandamise Keskuse, Eesti Kala- ja Vähikasvatajate Liidu ja Kliimaministeeriumi poolt esitati eelnõu kohta ettepanekud, millega arvestamine või mitteametamine on esitatud seletuskirja lisa olevas märkuste tabelis.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler